

РЕЗЮМЕТА НА НАУЧНИТЕ ПУБЛИКАЦИИ И ТРУДОВЕ НА ДОЦ. ДН ПЕТЪР БОРИСОВ БОРИСОВ

1. НИКОЛОВ, Д., ИВ. БОЕВСКИ, П. БОРИСОВ (2022). ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА В ЗЕМЕДЕЛИЕТО – КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ И БИЗНЕС МОДЕЛИ. ИЗД. ИНСТИТУТ ПО АГРАРНА ИКОНОМИКА, 307 С, ISBN 978-954-8612-40-1

РЕЗЮМЕ:

От векове земеделието е основна човешка дейност, осигуряваща прехраната на населението на планетата. Многофункционалният и комплексен характер на съвременното земеделие определят огромното му значение за осигуряване изхранването на обществото и остава значителен отпечатък върху околната среда и изчерпването на природните ресурси. Глобалният проблем с изхранването на човечеството въпреки прогреса на науката все още е на дневен ред. Все още има региони по света, в които населението няма достъп до храна и суровини, които да подобрят начина им на живот. Днес мениджмънта на земеделието трябва да разреши кардиналният проблем - „как с все по-оскъдни ресурси да се задоволят продоволствените нужди на бързо разрастващото се в глобален аспект човешко общество?“. Към това въпрос трябва да се добави и друг съществен проблем – „как да се произведат земеделски стоки и услуги, без да се изразходват до краен предел невъзобновяемите природни ресурси?“. В търсене на решения на тези проблеми, заинтересованите страни в сектора през последното столетие значително трансформираха земеделието. През последният век земеделието премина през няколко етапа на развитие, а именно – ера на индустриализация, последваща от ера на зелена революция, през ера на устойчиво развитие и днес сме свидетели на ерата на дигитализацията. Тези еволюционни етапи в развитието на земеделието са продиктувани от желанието на човека да изхранва себе си без да нарушава напълно и системно баланса на екосистемите на земята. Частичният успех на подхода на устойчивото развитие даде основание, той да бъде заменен с подходът на дигитализация, чиято цел е да разреши по по-ефективен начин набелязаните проблеми. Днешните политици разчитат на прокламирането на дигитализацията като ефективен инструмент за бъдещото развитие на земеделието. Все по-често се говори за това, как чрез дигитализация ще се повиши конкурентоспособността, как ще се подобри ефективността от използването на производствените ресурси, как ще се развият нови отрасли, наситени с нови бизнес модели, доставящи иновативни продукти на пазара. Чрез дигитализацията се търси приложение на нови подходи за икономическо въздействие като кръговата икономика и био-икономиката. Основните предизвикателства пред дигитализацията на земеделието е, че въпреки масовизацията в производството на нужният хардуер, тя все още е скъпа и недостъпна технология особено за малкия фермер; дигитализацията изисква специфични умения от страна на фермера (особено при по-възрастните и консервативни фермери), които да му помогнат да използва предимствата на дигиталните технологии; голямото разнообразие от дигитални решения, обърква потребителя и поражда допълнителни разходи от скрити такси за ползването на софтуер или последващ достъп до облачни услуги. Въпреки посочените предизвикателства е безспорен основният принос на

дигитализацията, а именно осигуряване на пълен контрол върху бизнес процесите, които протичат в земеделското стопанство.

В настоящото монографично проучване, изследователският колектив се стреми да определи до каква степен българското земеделие е дигитализирано и кои са факторите, които ограничават този процес; до колко стопанствата са готови да адаптират към своите нужди, предлаганите на пазара дигитални технологии; какво е търсенето и предлагането на дигитални технологии на българския пазар; до каква степен дигитализацията определя конкурентоспособността на земеделските стопанства; какви нови бизнес модели, базирани на използването на дигиталните технологии съществуват и какви модели могат да бъдат предложени на практиката.

Мотивите на изследователският колектив за организиране на това изследване е продиктуван от съществуването на недостатъчно задълбочен отраслов анализ относно ползите и пречките за дигитализацията на българското земеделие.

Монографичното изследване е структурирано във Въведение , изложение в 6 (шест) раздела и Заключение. Авторският принос на всеки един автор в съдържанието е както следва:

- Въведение – доц. Петър Борисов, дн;
- 1. Раздел – доц. Петър Борисов, дн;
- 2. Раздел – д-р Евгени Петров;
- 3. Раздел - д-р Евгени Петров;
- 4. Раздел – докторант Божура Фиданска, проф. д-р Димитър Николов, проф. д-р Иван Боевски, доц. д-р Минка Атанасова – Чопева;
- 5. Раздел - доц. Петър Борисов, дн;
- 6. Раздел – гл. ас. д-р Красимир Костенаров, проф. д-р Димитър Николов, проф. д-р Иван Боевски
- Заключение – проф. д-р Димитър Николов

Тази публикация е резултат от реализирането на проект - „Теоретични модели за развитие на дигиталното земеделие”, Договор № КП-06-Н-26/10 от 18.12.2018 г.”, финансиран от Фонд Научни Изследвания (ФНИ). Изпълнението на дейностите и научните задачи в проекта е проведено през периода 2018 – 2022 год. Всички разходи по публикуването са за сметка на посоченият договор, като с това ФНИ не поема отговорност относно направените констатации изводи. Те са дело на авторският колектив.

2. ЛУЛЧЕВА, Д., П. **БОРИСОВ** (2006). СЪСТОЯНИЕ И ВЪЗМОЖНОСТИ ЗА УСТОЙЧИВО РАЗВИТИЕ НА ЛОЗАРСКИТЕ СТОПАНСТВА. АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО НА АУ – ПЛОВДИВ, 233 С.

РЕЗЮМЕ:

Години наред лозаро-винарското производство в страната е имало значението на интензивен високосток и структуроопределящ отрасъл. Наличието на добри природно-климатични условия, на потенциал от местни и интродуцирани сортове и обособени лозаро-винарски райони са били реална предпоставка за благоприятно развитие на лозаро-винарския отрасъл.

През периода 1990-1997 година лозарството в страната изпада в дълбока криза. Почти половината от плододаващите лозя са изкоренени и занемарени. Не се създават нови лозя. Маточната база е унищожена. Според статистически данни към 2004 г. площите, заети с лозя са около 1,53 млн. дка (2,4 %) от обработваемата земя в страната. От тях 1287 хил. дка, което е 87% от общата площ на лозята са плододаващи. От тях 1197 хил. дка са винени лозя 93 % от площта на лозята и 90 хил. дка или 7 % от площта на лозята – десертни лозя. Младите неплододаващи лозя са 99,4 хил. дка (7 % от общата площ). Съотношението новозасадени към изкоренени лозя е 1:8.

Възрастовата структура на лозята е тревожна: под 3 год. са 1 % от лозята; от 4 до 10 год. за 3 % от лозята; от 11 до 20 г. са 24 %; от 21 до 30 години са 40 % от лозята и над 31 год. са 32 % от наличните лозя. Последните са в края на период на плододаване и трябва да се изкоренят. Възрастовата структура на лозята се е отразила в равнището на добивите които средно за страната са в границите 400-500 кг/дка, което равнище е значително под биологичните възможности на лозовата култура.

С разрушаването на голям брой лозови масиви се променя сортовата структура на лозята. Увеличен е делът на сортове с по-ниско качество, намалени са площите на традиционни местни винени сортове, подходящи за производство на маркови вина с контролирано наименование за произход от деклариран географски район.

Основните проблеми на лозарството у нас на този етап са следните:

- стабилизиране на площите с лозя като нарастването на производството се осигурява на основата на интензивните фактори: качествен съвременен сортов състав, система на отглеждане, механизация, напояване, химизация, когато е належащо и др.;
- стриктно спазване на съвременна технология на отглеждане на лозята. Широкоредовото високостъблено отглеждане на лозята създава условия за: правилно разпределение на леторастите и листата в пространството с оглед по-пълно използване на слънчевата радиация – най-прекият фактор за формиране на добива;
- повишаване на механизацията на трудовите процеси; въвеждане на мощни енергонаситени високопроизводителни, с общо предназначение машини, при което се постига по-висока скорост, по-пълно годишно използване и от тука по-ниска издръжка на производството;
- преминаване към малообемно пръскане срещу маната на базата на органомедни и органични препарати за борба с одиума;
- привеждане на сортовата структура на лозята, особено винените, в съответствие със съвременните качествени стандарти, създаване и внедряване на качествени, високодобивни и студоустойчиви сортове, подходящи за високостъблено отглеждане;
- повишаване културата на земеделие в лозарството – изграждане на правилни блокове, прави редове, пътна и напоителна мрежа, здрава подпорна конструкция, еднаква височина на стъблото и кордоните. Само при спазване на тези изисквания се създават благоприятни условия за пълно използване на машините;
- отделните собственици притежават маломерни площи (средно 3 дка) в рамките на един лозов масив. Това води до различия в прилаганата технология, ненавременен извършване на растително-защитни мероприятия;
- голямо заплевеляване, особено в лозарските стопанства на едноличните производители;
- недостатъчна и некачествена обработка на почвата;

От друга страна вече се наблюдават възродителни процеси в лозарството и ориентиране на семейния бизнес към лозарството. Винпромите и винарските изби, които изпитват остра нужда от суровина, също се насочват към създаване на собствени лозя. Наблюдава се повишен интерес към условията и реда на засаждане на нови лозя, презасаждане, присаждане, регламентирани в Наредба ДВ бр. 60 от 04.07.2003 г. От 01.01. до 27.08.2005 г. От Изпълнителната агенция по лозята и виното са издадени 78 акта за презасаждане на винени сортове лозя с обща площ 20000 дка.

Създаването на нови лозя изисква солидни инвестиции. Инвестиционният процес в лозарството се характеризира с някои особености: необходимите инвестиции зависят от сортовете засадени лозя, схема на засаждане, формировка за отглеждане на лозята, технология на отглеждане и т.н. При лозята има начален не плододаващ период, когато инвестициите не се възвръщат.

Последната реформа на общата аграрна политика на ЕС акцентира върху: рационализиране на системата на субсидиране на производството като се въвежда едно единствено плащане на земеделско стопанство, без да се взема предвид обема и вида на произвежданата продукция; обвързване на плащанията със спазване на стандарти относно хранителна сигурност, поддържане на здравния статус на растенията, поддържане на земеделските земи и др. С други думи субсидиите, които ЕС дава не са безусловни, изплащането им е свързано със спазване на определени производствени стандарти. Разширяването на политиката на развитие на селските райони чрез заделяне на повече финансови средства и въвеждане на нови програми, както и обединяването на субсидията за отделното стопанство предоставя на предприемачите в агробизнес правото сами да определят какво да произвеждат.

Всички тези нови направления в общата аграрна политика на ЕС целят да защитят на първо място потребителите и данъкоплатците, да засилят ролята на пазара, на потребителското търсене. Сигналите, които идват от пазара ще мотивират и ръководят предприемачите и производителите на аграрни продукти, ще определят какво и колко да се произвежда. Тъй като на европейският пазар има свръхпроизводство на винено грозде и гроздопродукти, българският лозаро-винарски сектор ще оцелее само ако произвежда качествено грозде и гроздопродукти.

С присъединяването на страната ни към ЕС предизвикателствата към родното лозарство се увеличават, тъй като площите на лозята ще бъдат финансирани и ще се поставят квоти и ограничения за тяхното увеличаване. Счита се, че площите на лозята в страната трябва да се увеличат с около 500 хил. дка Създаването на един декар ново лозе изисква около 1200 € на декар. Това означава че са необходими големи инвестиции, за да се създадат нови съвременни лозови масиви с качествени сортове. Възможност за голям капиталов ресурс, който да бъде инвестиран в създаването на нови лозови масиви имат главно частните предприемачи едноличните търговци и винпромите и винарските изби. Големите Винпроми “Домейн Бояр”, тези в Свищов, Сливен, Карнобат, Лясковец, ЛВК в Сухиндол и Търговище създават собствени лозя и по този начин намаляват в последствие транспортните разходи, и контролират качеството на суровината.

Основната част от производителите на винено грозде – около 100 хиляди земеделски производители имат малки размери на лозовите площи, но не могат да си позволят разширяване на площите на лозята. При възстановяване на собствеността върху

земята лозовите масиви бяха разпределени между собствениците, като средният размер на един парцел е около 3 дка. Голям брой от тези притежателите на лозя се стремят да превърнат лозарството в семеен бизнес, но им е необходима протекционистична държавна политика.

Обект на изследване са основните форми на селскостопански предприятия: еднолични, еднофамилни предприятия – не търговци, еднолични търговци, земеделски производителни кооперации, винзаводи и винарски изби, регистрирани към 01.01.2005 г. в регионалните звена на лозаро-винарската камара и Агенцията по лозята и вината в Южна България като производители на винено и десертно грозде, предназначено за реализация на пазара.

Обект на изследване е лозарството както в национален мащаб, така и конкретно в Южнобългарския район, тъй като състоянието на лозарството в този район е показателно за състоянието му в цялата страна. Той е избран по следните причини и съображения:

1. Специализацията на лозовата култура поставя някои изисквания към организацията на производството и труда в отрасъла.
2. Интересът към лозовата култура, към проблемите на нейната технология, мениджмънт и маркетинг непрекъснато расте. Това се налага поради нарастващото стопанско значение и доходност на лозарството в страната и от някои важни тенденции в развитието на световния пазар, в чийто търговски оборот влиза и гроздето, като ценен хранителен продукт и гроздопродуктите.
3. Относно участието на лозарството в използването на поземлените ресурси на страната. Лозовата култура, благодарение на мощната си коренова система и голяма сухоустойчивост може да расте на каменисти, песъкливи и слабопродуктивни почви, неподходящи за други култури.

Периодът на изследване обхваща 1990 – 2004 г. през който се извършиха значителни дейности по възраждане на лозарството и по подобряване на технологията на отглеждане на лозята, процеси, които имат пряко отношение към изменението на производствено-икономическите резултати в отрасъла. Съображението да се вземе по-дълъг период на изследване цели да се елиминира влиянието на неблагоприятни в стопанско отношение години и се очертаят тенденциите и закономерностите в развитието.

Основната част от първичната информация е събрана чрез провеждане на анкети сред земеделските производители – лозари.

Структурата на работата е подчинена на задачите на проучването, а именно въз основа на анализ на сегашното състояние на отрасъла лозарство в отделните лозарски стопанства, на новите изисквания към отрасъла във връзка с присъединяването на страната към ЕС, на новите тенденции в европейския и световен пазар на грозде и гроздопродукти да се направят обобщения и изводи и се предложат проекти за управленчески решения с оглед по-бързото възраждане на отрасъла, укрепването на конкурентоспособността, осигуряване на устойчиво развитие на лозарските стопанства.

3. OSMANI, M., R. KOLAJ, P. BORISOV, E. ARABSKA (2022). WHY AGRICULTURE POLICIES FAIL AND TWO CASES OF POLICY FAILURES IN ALBANIA. AGRICULTURAL AND

PE3IOME:

Purpose. The purpose of this study is to identify the causes of economic policy failure in general and agricultural policy failures in Albania in particular. At the same time, the very concept of policy failure is a matter of our interest. To achieve our goal, we have conducted a basic literature review. The most important aspect of interest in the study is the investigation of two cases where agricultural policy in Albania has failed.

Methodology / approach. To conduct the study we use several methods: a review of general literature in relation to government policy failure; review of specific literature regarding farm size and cooperation; review of national policy or strategic documents regarding agricultural and rural development in general and farm size and cooperation in particular; review of national statistical evidence about farm size and cooperation in Albania, and data from international sources such as The Global Economy.

Results. The study is based on the widely recognized evidence that the concept of failure is multidimensional and not uniquely defined. The study contributes to identifying and summarizing some of the main causes of policy failures. Government policies generally fail when intervention leads to inefficient allocation of resources and an overall decline in people's well-being when they do not increase production, productivity, or revenue, or when society does not achieve the policy objectives set. Policy failures are generally related to the weakness of institutions. Institutions are weak when they fail to perform effectively the three basic functions that are commitment, coordination, and cooperation. In the case of agricultural policies in Albania, the study analyzes the extremely low level of collective action and the small size of farms, which has remained almost the same and fragmented throughout the 30-year period of economic and social transition. Strong institutions responsible for drafting and implementing legislation and developing policies, characterized by the professionalism and high performance of their staff, are the only guarantee for achieving the policy objectives for sustainable agricultural development and accelerating the process of Albania's integration into the European Union.

Originality / scientific novelty. The literature points out that: (1) government effectiveness, (2) rule of law and (3) weak control of corruption are the root causes of all policy failures, including agricultural policy failures. We analyze the data on these indicators for Albania and some other countries in the Western Balkans region and try to draw conclusions about their impact on the two policy failures we are interested in, which are the serious lack of collective action in the agricultural sector and the small size of farms in Albania. No previous research has been focused on agricultural policy failures, at least in Albania.

Practical value / implications. The study may be useful for the discussion and evaluation of the impact of policies, and performance of related institutions in Albania. It emphasizes not only the need of reforming these bodies but also suggestions for future research on policies and their effectiveness in Albania and beyond.

4. OSMANI, M., KOLAJ, R., **BORISOV, P.** & ARABSKA, E. (2021). COMPETITIVENESS BETWEEN FIGURES AND METAPHORS; ARE FARMERS' APPLE PRODUCERS ENOUGH COMPETITIVE? BULG. J. AGRIC. SCI., 27 (SUPPL. 1), 31–43, ISSN 2414-584X

PE3IOME:

There is a growing concern over competitiveness everywhere, especially among farmers'. The research focuses on the competitiveness or ability to compete of small farmers' apple-producers in the Dibra region, in Albania. Its purpose is to assess the level of competitiveness of farmers' and to identify major factors that determine this level. Primary data obtained through direct observation of farmers' and statistical methods such as groupings, descriptive statistics, graphs, and statistical methods such as non-parametric correlation were used to conduct the research. To analyze the competitiveness, we use the data on the difficulties and problems that farmers' face while selling their produce. The study reveals a very low ability to compete, and major reasons for this are unfair competition and the functioning of the market, high costs of production and marketing, lack of state support, especially for the use of quality inputs and price subsidies, very limited resources to obtain loans for capital investment and working capital, but to some extent also because of the reduced negotiating power due to lack of information and lack of collective action. Finally, some political implications along the lines of results provided by the study have been outlined, in order to enhance the farmers' ability to compete.

5. **BORISOV, P.** & POPOVA, I. (2021). APPROACH TO CHANGE MANAGEMENT TO ACHIEVE A STRONGER LEVEL OF COMPETITIVENESS OF WINE COMPANIES IN BULGARIA. BULG. J. AGRIC. SCI., 27 (SUPPL. 1), 3–9, ISSN 2414-584X

PE3IOME:

The effectiveness of strategic management also depends on the skillful management of the changes that occur in the business organization when changing the conditions of the business environment. Change management is an important component in the overall approach to managing the competitiveness of the company. Without initiating and managing change, an organization cannot be effectively adaptable to changes in the business environment. The purpose of the current article is to construct, validate and test in real conditions an approach for change management to achieve a stronger level of competitiveness of companies (based on case of Bulgarian wineries). The approach includes the following elements: (1) identification of the phases of change with a view to studying and managing the change in the wine company and (2) tools for initiating and managing the change, with the help of which to carry out diagnostics of the competitiveness of the wine company and on the basis of it to take steps for realization of organizational change. Once the stages of determination of the wine companies for changes as well as the diagnostic tools have been identified, it is easy to analyze the determinants of change, with a view to effectively managing change and suppressing resistance by staff. The proposed model for diagnosing the determinants below is based on the idea that change is an internal factor that managers can control and use depending on the mode of proactivity to the environment is the wine company.

6. BEHLULI, A., F. QERIMI, P. **BORISOV**, M. HAJDARI (2020). THE IMPACT OF THE JOB CHARACTERISTICS ON EMPLOYEES' INTERNATIONAL MOTIVATION. A CASE STUDY INTO KOSOVO'S AGRIBUSINESSES. CONFERENCE: 20TH INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC GEOCONFERENCE PROCEEDINGS SGEM 2020, 33-41, DOI: 10.5593/SGEM2020/5.2/S21.073

PE3IOME:

One of the main obstacles in the agribusiness sector is the lack of interest in the field. Indeed, given the laborious working conditions, it has become increasingly challenging to attract the interest of workers into agriculture. In spite of the fact that the agribusiness sector offers products that meet the basic needs of the population, and therefore plays a pivotal socio-economic role in many regions around the world, the sector faces difficult working conditions, which is an extremely important socio-economic characteristic of this sector is that an individual it combines the functions of three characters: the owner, the manager and the worker, which brings unity between the property and the leadership. In fact, given the importance of agribusiness in the developing economic structures of Kosovo, a study that looks into the motivation of employees is both timely, and necessary. The growth and development of any organization is closely linked to and conditioned by the development of Human Resources (hereafter: HR). In the case of modern agribusinesses, the challenge of HR is to properly motivate and to adequately meet the conditions of skilled employees, and motivate them. Given that HR has an important role in agribusiness, this research will measure the level of employees' motivation in Kosovo and analyze the job characteristics model of Hackman & Oldham (1976) and the impact of job characteristics on the motivation of employees. This model is particularly fruitful, because it facilitates determining the different degrees of impact the five respective factors may have on employee motivation in Kosovo in general, and specifically, it enables improving upon the situation in Kosovo. The study sampled 248 agribusinesses (from a total of 651). This selection was based on the sample size determination of the Slovin's formula (1960). Subsequently, data was collected and analyzed in quantitative terms by means of the SPSS software. The research results concluded that agribusiness workers have a moderate level of internal motivation in Kosovo. Likewise, based on Pearson's coefficient and multiple linear regression, the model of job characteristics influences employee internal motivation to a significant extent.

7. QERIMI, F., BEHLULI, A., **BORISOV**, P., HAJDARI, M. (2020). THE SIGNIFICANCE OF EFQM MODEL IN FOSTERING THE QUALITY OF HIGHER EDUCATION IN KOSOVO. INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC GEOCONFERENCE SURVEYING GEOLOGY AND MINING ECOLOGY MANAGEMENT, SGEM, VOL. 2020 – AUGUST, ISSUE 5.2, PAGES 879-886. ISSN 13142704, DOI 10.5593/SGEM2020/5.2/S22.109

PE3IOME:

Higher education in Kosovo is considered a public service, regardless of whether the institution is a state- or privately-owned facility. As such, regardless of the country's stage of development, it faces a constant challenge, namely to ensure a quality education system. Quality

assurance in higher education in Kosovo is characterized by problems and difficulties related to the low level of recognition and low interest of relevant institutions for internal quality mechanisms, as well as the lack of external control of higher education institutions by the competent authorities. Given these indicators, the purpose of this research is to show the significance of EFQM model in fostering the quality of higher education in Kosovo. So, this research will address one of the stakeholders based on the European Foundation for Quality Management (hereafter: EFQM) Model. The body of teachers in Higher Education in Kosovo consists of 4685 educators. Framed around this number, and based on the Slovin's formula (1960), our sample contains 369 teachers, from whom we have accumulated information about the significance of EFQM model in fostering the quality of higher education in Kosovo. After collecting the results, a specific data analysis was conducted by of the Statistical Package for Social Sciences (hereafter: SPSS). The findings of this study are significant in at least two respects. First, the study identifies the level of quality offered by higher education in Kosovo. An empirical understanding of the current state of affairs in Higher Education institutions enables addressing the issues to the competent quality assurance bodies on a national scale. It shows that Higher Education in Kosovo does not meet the standards of quality assurance as per the European Higher Education Area (hereafter: EHEA), and therefore, teachers play a pivotal role in the provision and growth of quality education. Secondly, and related to the first respect, the study demonstrates the pivotal role of teachers in the provision and growth of quality assurance. Given the results obtained from the research, we can say that the findings of this study are important for the fact that the level of quality offered by Higher Education has been identified. It is therefore possible to improve the current state of Higher Education by addressing these results to the competent bodies in order to increase the quality of Education.

8. BEHLULI, A., F. QERIMI, P. **BORISOV**, D. ATANASOV. (2019). IDENTIFICATION OF THE HUMAN RESOURCE MANAGEMENT MODEL IN KOSOVO AGRIBUSINESS. MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC GEOCONFERENCE SGEM, VOLUME 19, ISSUE 3.2, 2019.

PE3IOME:

The existence of the traditional human resources department within the organization has always been of interest to organizations as a whole, especially for the agribusiness sector, as this sector faces difficult working conditions. They offer products that cover the basic needs of the population by having an important social role, so it would be interesting to analyze human resource patterns and show us how much was their integrity and application is today. Therefore, by analyzing the application of each model in agribusiness we will validate the model used by these enterprises because human resource management is a basic organizational function that makes a significant contribution to achieving the objectives. Parts of the study were 382 agribusiness workers, of whom 65.4% (n = 250) were males and 34.55% (n = 132) were females, from whom we received information about the type of HRM model applied and their motivation. Data analysis will be done through the Statistical Package for the Social Sciences (SPSS). From the findings of this study, we came to the conclusion that the human resource model applied in agribusiness is the Pol Reilly model for personnel management, and the motivation of the workers is very low. Given the results of the research, we can say that the findings of this study

are important not only for the fact that the applied HRM model has been identified but also the level of motivation of the employees. Therefore, there is a possibility that the current status of Kosovo agribusinesses will be improved by applying other HRM models and other strategies to increase motivation.

9. QERIMI, F. A. BEHLULI, P. **BORISOV**, D. ATANASOV, T. RADEV. MANAGEMENT EFFECTIVITY OF FORESTS RESOURCES IN HEATING, ENVIRONMENTAL PROTECTION AND SOCIAL AWARENESS FOR FOREST OF KOSOVO. INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC GEOCONFERENCE SURVEYING GEOLOGY AND MINING ECOLOGY MANAGEMENT, SGEM. VOLUME 19, ISSUE 3.2, 2019, PAGES 745-752 19TH INTERNATIONAL MULTIDISCIPLINARY SCIENTIFIC GEOCONFERENCE, SGEM 2019; ALBENA; BULGARIA; 30 JUNE 2019 THROUGH 6 JULY 2019; CODE 150487

PE3IOME:

Forests are not only ecologically important for the existence of ecosystems, air purification and its supply with oxygen as the Earth's lungs, but they also have social and economic significance that directly affects the quality of life and sustainable development in general. Given that about 40% of the entire territory of Kosovo is a forest area, and the fact that they are considered as part of national wealth, they continue to be affected by fires and illegal and uncontrolled logging of the human factor. If we look at the statistics of hectares with a forest area, every day we see that this number is falling. Therefore, they need to be managed to provide sustainable production as well as to protect species from their disappearance, thus protecting the biological diversity for a good collective future. As the forests are continuing to be misused and their number is falling, the idea of this paper is to make efficient management of wood and timber heating thus protecting forest areas and making more efficient use of energy. In addition to the research of this problematic, citizens' awareness on efficient heating management will be explored, where 200 family of the Republic of Kosovo will be part of the study. Data processing will be done through the SPSS program, where different statistical test scores will be made. This paper is of great importance, as mismanagement of forests has become the current problem of modern times. Therefore, finding alternatives to heat not only will enable forest protection and better use of energy but also environmental protection from pollution, as we rank among the highest polluting countries in the world.

10. **BORISOV**, P., R. KOLAJ, S. YANCHEVA, C. YANCHEVA (2019). INFLUENCE OF COMMON AGRICULTURE POLICY ON BULGARIAN AGRICULTURE. BULGARIAN JOURNAL OF AGRICULTURAL SCIENCE, 2019 VOL. 25 (NO.3), 439-447

PE3IOME:

The purpose of the article is to identify the changes of agricultural sector resulting from the application of the CAP. In the study is used an approach based on PEST-analysis as a tool for identifying changes in the environment in which the agriculture is developing. The basic source of data for the analysis is the database collected by Food and Agriculture Organization (FAO). Accession to the EU has made a positive impact on the development of Bulgarian agriculture. There is growth in gross value added generated in the sector, labor productivity and investment. Data analysis shows a real boost of trade with agricultural goods. During the examined period the investments in the sector grow four times. Their share in the total

investment in the economy of the country grows from 2.6% to 8.9%. Investment costs are incurred for modernization of farms, for environmental protection, upgrading of equipment and for incorporating new technology, training, and acquisition of key competencies for farm management.

11. STOEVA, T., V. DIRIMANOVA, **P. BORISOV** (2021). THE IMPACT OF DIGITALIZATION ON COMPETITIVENESS OF BULGARIAN AGRICULTURE. SCIENTIFIC PAPERS SERIES MANAGEMENT, ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT VOL. 21, ISSUE 4, 2021 PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, P. 561-564. (WEB OF SCIENCE)

PE3IOME:

Digitization is the key topic of our time. The impact of new technologies has a huge potential especially in Bulgarian agriculture. In the conditions of the COVID-19 and financial crisis, Bulgarian agriculture faces a difficult choice – farmers have to make serious investments in digitalization in order to be able to meet the European requirements related to food quality and environmental protection. The purpose of this article is to present and analyze the impact of digitalization on competitiveness of agricultural sector in Bulgaria, and to outline the direction related to the proper use of technologies for the rapid development of Bulgarian agriculture. The study is based on the documentation method which made of laws and regulations in the sphere of agriculture, as well as specific legislation related to digitalization. In the conditions of the COVID-pandemic which has accelerated the process of digitization and support for farmers who introduce digital technologies, innovative technologies for production and organization in agriculture, in order to increase the competitiveness of the agricultural sector in Bulgaria.

12. **BORISOV, P.**, T. STOEVA, V. DIRIMANOVA (2021). METHODOLOGY FOR ASSESSING THE COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES. SCIENTIFIC PAPERS SERIES MANAGEMENT, ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT VOL. 21, ISSUE 4, 2021 PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, P. 81-88. (WEB OF SCIENCE)

PE3IOME:

The purpose of this article is to develop and validate a methodology for analyzing and assessing the competitiveness of agricultural enterprises. The process of establishing a methodology for analyzing and assessing the competitiveness of agricultural enterprises covers two main stages – (1) identification of indicators for analyzing and assessing the competitiveness of agricultural enterprises and (2) validation of indicators for assessing the competitiveness of agricultural enterprises. The main methods used for designing the methodology are the multi-criteria analysis method and the expert assessment method. The markers for diagnostics of competitiveness of the agricultural enterprise are - competitiveness of the products produced by it; degree of adaptability towards the changing environment; price leadership and product differentiation; availability of innovation activity, degree of concentration of capital in the business model, etc.

13. PETROV, K., P. **BORISOV** (2021). PROSPECTS FOR STRATEGIC DEVELOPMENT OF VITICULTURE ENTERPRISES IN BULGARIA. SCIENTIFIC PAPERS SERIES – MANAGEMENT, ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT, VOL. 21, ISSUE 1, 2021, 583 – 594. ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952 (WEB OF SCIENCE)

PE3IOME:

For many years the viticulture and winemaking production in the country mattered of an intensive high-stock and structure-determining industry. The purpose of this paper is to be comparatively analyzed the competitive ability of wine sector and to be pointed ways for its improvement. We use as basic approach the SWOT-analysis of evaluation of competitive ability of economic sectors – evaluation of factor conditions and strategies of enterprises. Basic approach for enhancement of competitiveness of our wine sector in future is to diversify production. By deriving its competitive advantages and opportunities for sustainable development at the regional level with an emphasis on the development of production and processing facilities. As a result of using the method SWOT-analyse defines strategic goals such as the creation of skills and competencies in the field of strategic planning, cooperation in strategic business planning of small wine companies, diversification of sources of financial risk and maintaining the adaptability of small businesses to market requirements. The achievement of the strategic goals is realized through proposed 6 measures, in the proposed model, aiming at increasing the competitiveness of the enterprises and the sector as a whole.

14. KOLAJ, R., M. OSMANI, P. **BORISOV**, D. SKUNCA (2019). EMPOWERING PARTNERING LINKS AS OPPORTUNITIES FOR DEVELOPMENT OF THE REGIONS: CAN PPPS WORK IN AGRICULTURE? BULGARIAN JOURNAL OF AGRICULTURAL SCIENCE, VOL. 25 (NO. 3) 2019, 468–473. (WEB OF SCIENCE), ISSN 2534-983X

PE3IOME:

Despite transformative economic processes of the Balkan countries agriculture continues to be an important sector. As in the region countries a problem for agriculture in Albania remains financing of production in new dynamics of demographics and demand for food. The problematic is particularly conditional by factors human capital and social capital, need for a new level regional incentives and presence of more institutions as well – and in this framework the presence of private public partnerships. The study objective is to provide an analytical presentation of PPPs impact along with typical factors – human capital and social capital for increasing financing opportunities, illustrated with the case of farmers-producers in greenhouses in the main agricultural production area of Albania – Lushnja region. The measurement procedure was carried out in the main area of greenhouse production by random choice within the area and linear probability method and logit binary method are used. Results proved that human capital is not affecting farmers' financing opportunities, while variable PPPs and social capital have significant implications for their increase. Study contributes theoretically to the comprehensive contemporary debate by analyzing financing in agriculture in the light of a new era developments at agri-industries with presence of economies of scale, highlighting the increase of PPPs in agriculture. The social capital and PPPs results with infl

uence for increasing farmers' founding opportunities and the logit model reconfi rm PPP's signifi cance. The results can practically serve operators by proving the need for increased presence of new actors in the framework of regional policies.

15. DIMITRE N., IV. BOEVSKY, P. **BORISOV**, T. RADEV, A. MIHNEA (2017) DEMAND AND SUPPLY IN DELIVERING PUBLIC GOODS IN AGRICULTURE: SOUTH CENTRAL PLANNING REGION IN BULGARIA CASE STUDY. "RISK IN THE FOOD ECONOMY – THEORY AND PRACTICE". IERIGŽ-PIB, 2017. (WEB OF SCIENCE)

РЕЗИОМЕ:

В настоящата публикация се анализира търсенето и предлагането на обществени блага, които земеделието доставя. Обект на анализ са обществените блага, които земеделието досага на територията на Южен централен район на Република България. Основният метод, който се използва за анализ на данните е сравнителния анализ.

16. RADEV, T., P. **BORISOV**, S. MILADINOSKI. (2019). INTERVENTION EFFECTS OF RURAL DEVELOPMENT PROGRAMME ON LANDSCAPE MANAGEMENT IN BULGARIA. FACULTY OF BUSINESS ECONOMICS AND ENTREPRENEURSHIP. INTERNATIONAL REVIEW (2019/3-4), 62-72. (WEB OF SCIENCE)

РЕЗИОМЕ:

This paper aims to make an evaluation of CAP contribution to landscape management in Bulgarian economy of rural areas. To sum up, landscape is a non-commodity output produced as direct or indirect outcome of the activities operating in a particular area and it is valued by society for its functions (use and non use values, ecological, recreational, cultural etc). Due to this complex nature, it produces second-order effects that are captured by the stakeholders in rural areas (farmers or others), and that generate potential markets for new activities. Therefore, through the generation of these effects, landscape contributes to boosting the economy of rural areas and is an important driver for the whole regional economy. The Rural Development Programmes of the current period (2007-2013) support measures that can have an added value for this new perspective of the policy. Some of them such as the agri-environmental payments and the measures designed for less favoured areas can have direct and indirect effects in the provision of landscape and in delivering landscape as environmental public good, playing also an important role in terms of financial allocation in the current Rural Development Programme. The analysis of existing specific measures targeted at local level connected to the landscape allow to distinguish supporting potential landscape-related activities and its role at the economy of rural areas.

17. KOLAJ, R, P. **BORISOV**, E. ARABSKA (2023). THE FOOD AND THE FUTURE: CONSUMER WILLINGNESS TO PAY FOR MORE MEAT AND ITS DETERMINANTS IN TIRANA, ABLANIA. SCIENTIFIC PAPERS SERIES MANAGEMENT, ECONOMIC ENGINEERING IN AGRICULTURE AND RURAL DEVELOPMENT VOL. 23, ISSUE 1, 2023 PRINT ISSN 2284-7995, E-ISSN 2285-3952, P. 325-332. (WEB OF SCIENCE)

РЕЗИОМЕ:

The developments of the last year in the consumer economy have been a tangible reality throughout Europe. These dynamics, and economic features have increased research interest on the sustainability of food consumption in Albania. Given the context and predictions the research within consumer behavior and willingness to pay (WTP) may be of interest theoretically and practically. The study objective is to provide a multidisciplinary observation through a qualitative–quantitative approach of three groups of variables, such as (a) socio–economic; (b) psychological–social; and (c) motivational and their possible effect to WTP for meat product in the markets of Tirana. Results of the used Ordered Logit model show that variables age, income, consumption, food safety and education levels are factors that impact WTP for more meat. Living labs should consider the effectiveness of multidisciplinary theories within the segment and beyond.

18. **БОРИСОВ, П., К. КОСТАДИНОВ, К. МИХОВ, С. ФИЛИПОВ.** СРАВНИТЕЛНА ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА НОВИ СОРТОВЕ ГРАДИНСКА САЛАТА. СП. „ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО”, СОФИЯ, 2010, БР. 4, СТР. 51 – 56., ISSN 2534-9872 (ONLINE)

РЕЗИЮМЕ:

In Bulgaria lettuce is widely cultivated culture. Significant part of national production is been cultivated under plastic tunnels. An important role in the choice of variety has the quality of production according to the market requirements and the opportunity to be achieved a high level of rent ability of production. The purpose of this research is to be executed a comparative economic evaluation of new varieties of lettuce and according to the results to be recommended to the practice these varieties which have the best quality and economic efficiency. The comparative evaluation is based on biological and economic features of the varieties. Productivity and cold resistance of the variety defines mostly the yields. Evaluation of economic features of the varieties of lettuce is conducted by using the following indicators – mass of plant g, cold resistance % of plants left after winter cold, yield – number of plants/da and kg/da, relative yield %. The comparative economic evaluation is executed by using the following criteria – yields kg/da, production costs BGN/da, net income BGN/da, cost-price BGN/kg and rent ability %. Every variety is ranged in low order according to the above mentioned criteria. Vital influence on the productivity of the lettuce has mass of the plant and its cold resistance. The results shows that variety Sangio has the biggest mass of the plant – 163.4 g and variety Nuwary has the least – 93,9 g. The highest yields are reported from plant of variety Sangio – 2215.7 kg/da and Bacio – 2040 kg/da

19. **КОСТАДИНОВ, К. БОРИСОВ, П., К. МИХОВ, С. ФИЛИПОВ.** ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА НОВИ СОРТОВЕ ДОМАТИ. ЗЕМЕДЕЛИЕ ПЛЮС. 2011, №9, С. 37-38

РЕЗИЮМЕ:

The article aims to disclose the results of implemented experiment seeking to establish bio fertilizer's influence on the productivity of greenhouse tomatoes (variety Fado F1). Through a comparative economic analysis is determined the optimal bio fertilization using system of indicators for this purpose. Optimal fertilization and its economic efficiency were assessed in

strictly controlled factors, under which runs the experiment. The results of the economic assessment are valid only for the conditions under which experiment were performed. Through statistical analysis is determined the perfect combination of bio fertilizers that ensure the highest rate of productivity. The analysis is going further by measuring the highest economic effect of embedded system of bio fertilizers expressed by standard economic indicators like gross margin, gross profit and cost-effectiveness. The bio fertilizers used in the experiment has a positive impact on the productivity of greenhouse tomatoes variety Fado F1. The productivity of this type of fertilizers is higher to that achieved by the use of conventional mineral fertilizers.

- 20. ИВАНОВ, Б., Т. РАДЕВ, П. БОРИСОВ, Д. ДИМИТРОВА, П. КИРОВСКИ. ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОСТТА НА СТОПАНСТВАТА В ЛОЗАРО-ВИНАРСКИЯ СЕКТОР. ДОКЛАД, ЮБИЛЕЙНОТО ЧЕСТВАНЕ ПОСЛУЧАЙ 110 ГОДИШНИНАТА НА ИНСТИТУТ ПО ЛОЗАРСТВО И ВИНАРСТВО – ПЛЕВЕН, 2012.**

РЕЗЮМЕ:

Статията има за цел да предложи работната рамка при оценяване на устойчивостта на българския лозаро-винарски сектор и да утвърди добри практики, които да бъдат използвани в производствените структури, с оглед на предстоящите реформи наложени от новите европейски и национални политики.

- 21. БОРИСОВ, П., Ц. ДИНЧЕВА (2014). СРАВНИТЕЛНА ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА НА БИОПРОДУКТИ ЗА ТОРЕНЕ ПРИ КЪСНО ПОЛСКО ПРОИЗВОДСТВО НА БРОКОЛИ. СП. РАСТЕНИЕВЪДНИ НАУКИ, СОФИЯ, 2/2014. СТР.49-55.**

РЕЗЮМЕ:

The experiment was carried out during the period 2009 – 2011 with three varieties of broccoli Jade F1, Fiesta F1, Coronado F1 and five bioproducts for fertilization: farm manure, Lumbrical, Humustim, Bionutrient and BactoFil B. The results show that the experimental design determines the level of economic efficiency of the use of bioproducts for fertilization on late field production of broccoli. Farm manure as a source of nutrients is an alternative that in conditions of experiment leads to the highest economic effect as evidenced by the value of index rate of rentability from 33.68% to 54.66%, depending on experimental design. High effect is observed due to the introduction of BactoFil B and Lumbrical in seedling mix and in field on background manure 2 t/da, where values were 31.77% and 28.90%, respectively.

- 22. БОРИСОВ, П., Т. РАДЕВ, Д. НИКОЛОВ, (2014). АНАЛИЗ НА СТРАТЕГИЧЕСКИТЕ ФАКТОРИ ЗА РАЗВИТИЕТО НА МАЛКИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА В БЪЛГАРИЯ, СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, БРОЙ 59/№2-2014, 33-43.**

РЕЗЮМЕ:

The majority of Bulgarian farms is regarded as small in size (up to 4,000 euro standard output). These farms play an important economic and social role in rural development. Determining the major factors for their future development can reveal what kind of adequate

government support is need. The purpose of this study is to analyze the strengths/weaknesses of small farms and identify opportunities and threats to their future development. By the method of focus groups is constructed a detailed SWOT- matrix, which reveals all factors for future development of farms. This matrix is used as an expert card and is evaluated by each farmer participant in the focus groups. The main hypothesis that defends this approach is that the owners of small farms are most interested and motivated to identify the factors for development of their farms. The results of the study indicating that the business environment provides suitable conditions for establishment of small farms as producers of organic products protected with its own brand.

- 23. БОРИСОВ, П., Д. НИКОЛОВ, Т. РАДЕВ, (2014). ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА ОТ ПРИЛАГАНЕТО НА ОС 2 ОТ ПРСР 2007-2013 ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА ОКОЛНАТА СРЕДА И СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ. „СЪВРЕМЕННИ ПРОБЛЕМИ НА РЕГИОНАЛНОТО РАЗВИТИЕ”, АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО НА АГРАРЕН УНИВЕРСИТЕТ-ПЛОВДИВ, ТОМ I, СТР. 384-393**

РЕЗЮМЕ:

Целта на статията е да се анализират основните ефекти, които се постигат при приложението на ОС 2 от ПРСР 2007 – 2013 по отношение на опазването на околната среда и развитието на селските райони на България. В рамките на изследването се доказва, че въпреки заложените „зелени“ стандарти, натискът който земеделието оказва върху околната среда остава значителен. Фермерите с оглед на по-високите нива на субсидиране се стремят да следват добрите производствените практики, което води до по-голяма консумация на химикали и тяхното отвеждане в околната среда. С оглед на констатираните негативни тенденции е наложително промяна в прилагането на новата ОСП в бъдеще.

- 24. NIKOLOV, D., P. BORISOV, T. RADEV (2014). CHALLENGES AND PERSPECTIVES OF BULGARIAN SMALL FARMS. “ACHIEVEMENTS AND CHALLENGES IN THE FOOD SECTOR AND RURAL AREAS DURING THE 10 YEARS AFTER EU ENLARGEMENT”, WARSAW, POLAND, №123.1, PP. 69-84. ISBN 978-83-7658-507-9**

РЕЗЮМЕ:

One of the most important problems considered during the implementation of the CAP in the new Member States was the competitiveness of the local farms on the EU market. The negligence regarding comparative advantages over other market entities could be detrimental to the profitability of economic activity and, consequently, lead to its liquidation. The next chapter focuses on the determination of the number of competitive farms in Poland. The authors of the study, W. Józwiak, M. Zielski and J. Sobierajewska, present how the size of this group changed before and after Poland’s accession to the EU. On the basis of the analyses, the authors came to the conclusion that the number of farms competitive on the EU market had doubled or even tripled in that period. According to the estimates of the IAFE-NRI researchers, in 2010 the number of entities with these characteristics amounted to 160 thousand. The growth rate of the analysed group of farms was limited e.g. due to general reluctance to finance investments

with loans and subsidies and due to management mistakes. Competitiveness on agricultural markets is a major challenge, in particular for small farms. It is emphasised that many of the entities prevailing in the European agriculture do not play any significant role in terms of production, but they are important for other reasons, e.g. social, environmental or cultural. New methods to improve the economic viability of those farms, including the use of agricultural policy instruments, are also the subject of many discussions. This issue is analysed in the next chapter of this publication. D. Nikolov, T. Radaev and P. Borisov analyse mainly the possibility to improve the position of the abovementioned category of farms in terms of market competition on the example of the Bulgarian agriculture. In this respect, the authors point out to two key research problems: capturing the specific nature of small farms and identifying the factors that may be crucial for their development.

- 25. BORISOV, P. (2015). IMPACT OF PRODUCT STRATEGY ON MARKET SHARE. THE CASE OF BULGARIAN WINERIES. CHANGES AND PERSPECTIVES IN THE RURAL AREAS AND IN THE AGRICULTURE OF BULGARIA, POLAND AND OTHER EU MEMBER STATES. SOFIA, PP. 179-187.**

РЕЗЮМЕ:

Product strategy is one of the main factors which determining market share. Two variables are important in planning of the product strategy of winery – one is the level of specialization (diversification) of production and second is the scale of production. This raises the question of what is an appropriate product strategy to be followed and how it will affect the market power and efficiency of management of wineries. The purpose of this study is to analyze and assess the impact of product strategy on market share and to measure how market share influence the efficiency of the wineries in Bulgaria. First stage of methodological approach is to identify is there relevance between applied product strategy and achieved market share of winery. The second stage is to be evaluated the relevance between achieved market share and level of efficiency of management of wineries. The statistical evidence proof that product strategy can influence on market share and efficiency of management.

- 26. НИКОЛОВ, Д., П. БОРИСОВ, Т. РАДЕВ, Т. РАДЕВА (2015). МЕТОДОЛОГИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА ОЦЕНКА НА ВЛИЯНИЕТО НА ЛАНДШАФТА ВЪРХУ МЕСТНАТА ИКОНОМИКА И ОБЩЕСТВО. РЕГИОНИТЕ В РАСТЕЖ НА БЪЛГАРИЯ – ПРОБЛЕМИ И ИНОВАТИВНИ ПОДХОДИ ЗА ОБУЧЕНИЕ НА СПЕЦИАЛИСТИ. АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО НА АГРАРНИЯ УНИВЕРСИТЕТ – ПЛОВДИВ, ПЛОВДИВ, С. 61-70.**

РЕЗЮМЕ:

Ландшафтът е важна характеристика на територията и може да окаже подкрепа за развитието на местната икономика и качеството на живот на населението. Все повече автори се насочват към изследване на влиянието на ландшафта в тези направления, а също и как да се управлява целенасочено този процес. В този контекст, статията представя интерпретация на специфичните функции на ландшафта, които могат да предизвикат положителни ефекти за икономиката и населението. Целта на разработката е да демонстрира каскадният подход за оценка на влиянието на ландшафта върху местната икономика и общество. Каскадният подход е удачен инструмент за идентифициране на

ключовите елементи на ландшафта и какъв е ефекта от тяхното използване. Този подход се отличава със следните по-важни предимства: 1) базиран е на системния подход; 2) логически е обоснован; 3) предоставя надеждна информация; 4) лесен е за прилагане. Тази статия се базира на литературни изследвания, и е част от аналитичната работа, по проект CLAIM, финансиран по европейската програма FP7.

27. Д. НИКОЛОВ, Т. РАДЕВ, П. **БОРИСОВ**, Х. ГИРАЙ, Т. БАЛ, М. ЧАГЛА ОРМЕДЖИ КАРТ (2015). ВТОРИЧНИ ЕФЕКТИ ОТ УПРАВЛЕНИЕТО НА ЛАНДШАФТА ВЪРХУ ИКОНОМИКИТЕ В СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ НА БЪЛГАРИЯ И ТУРЦИЯ. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, 2015/№2, СТР. 23-34.

РЕЗЮМЕ:

Изследването се фокусира върху разработването на специфичен методологически подход, чрез който се разглежда влиянието и приносът на ландшафта в развитието на регионалната икономика. Основните проблеми, които се решават, е как ландшафтът влияе върху равнището на конкурентоспособност на регионалната икономика и какви вторични ефекти поражда за различните икономически сектори. Анализират се ключови земеделски производства в регионалната икономика на региона на гр. Пазарджик и региона на Испарта в Турция. Емпиричното изследване в двата избрани региона доказва, че местният ландшафт предоставя редица услуги за регионалната икономика като храна, суровини за местната индустрия, вода, качество на въздуха и благоприятни климатични условия, духовно изживяване и чувство за присъствие на природата, които добавят стойност към продуктите. Базирайки се на каскадния подход, е измерено влиянието на ландшафта върху равнището на конкурентоспособност на регионалната икономика.

28. **БОРИСОВ**, П., Т. РАДЕВ, Д. НИКОЛОВ (2015). ЕФЕКТ ОТ ПРИЛАГАНЕ НА МЕРКИТЕ ПО ПРСР 2007-2013 ЗА ПОДОБРЯВАНЕ НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, СОФИЯ, БР.2/2015

РЕЗЮМЕ:

В навечерието на новата Програма за развитие на селските райони (ПРСР 2014–2020) е актуална оценката на постигнатия ефект от текущата. За мерките от Ос 1 са отделени 42% от приноса на Общността за трите оси, което определя ключовата им роля за реструктуриране и модернизирание на българското земеделие, горско стопанство и хранително-вкусова промишленост. Целта на изследването е да се направи оценка на ефекта от прилагането на Ос 1 от Програмата за развитие на селските райони (ПРСР) върху конкурентоспособността на земеделския сектор. В резултат от проведени множество дискусии във фокус групи и анкетни проучвания се установява, че основните пречки за повишаване на конкурентоспособността на земеделските производители са: органичен достъп до някои производствени ресурси и високи производствени разходи; недостатъчен оборотен капитал; ниска механизация на производството; ограничен достъп до пазара; конкурентен внос на земеделски продукти, както и често променящата се нормативна уредба; липса на достатъчно опит в управлението на проектите,

финансирани по отделните мерки. Най-висок принос за решаване на посочените проблеми имат Мерките – 141 „Подпомагане на полупазарните стопанства”, 121 „Модернизирани на земеделските стопанства” и 112 „Млад фермер”.

29. БОРИСОВ, П., Д. НИКОЛОВ, Т. РАДЕВ (2015). ОЦЕНКА НА ЕФЕКТА ОТ ПРИЛАГАНЕ НА ПОДХОД ЛИДЕР ПО ПРСР 2007-2013 ВЪРХУ РАЗВИТИЕ НА СЕЛСКИТЕ РАЙОНИ. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, СОФИЯ, БР.2/2015, , ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

Axis 4 is the main policy instrument for rural development, which seeks to decentralize the management of EU funds. The purpose of this study was to evaluate the effect of the implementation of the LEADER approach to rural development and what synergistic effects are achieved when it is integrated with the other three axes of the RDP. To achieve the objective of the study it is realized survey among the population of the territory of 27 local action groups (LAGs). Both measures 41 and 431-1 mainly contributed to increase the capacity of LAGs in the implementation of works. Key issues and challenges in the implementation of these measures are the following: delays in the conclusion of contracts for the financing of works, which is the reason for shortening the period of its implementation; delays in the negotiation process of the projects, leading to a demotivating potential beneficiaries and refusal to carry out the investment plans; delay the approval of its activities costs (annual budget LAG), which in turn shortens the period for the implementation of planned activities and is a prerequisite for violations of rule 60% to 40%. This leads to deterioration of the financial stability of the LAG.

30. АТАНАСОВ, Д., П. БОРИСОВ, К. МИХОВ, К. КОСТАДИНОВ, СТ. ФИЛИПОВ (2016). СРАВНИТЕЛНА ИКОНОМИЧЕСКА ОЦЕНКА ПРИ ТОРЕНЕ НА ОРАНЖЕРИЙНИ ДОМАТИ В ПРЕХОД КЪМ БИОЛОГИЧНО ПРОИЗВОДСТВО. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, СОФИЯ, БР.4/2016 СТР. 56-64, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The article aims to disclose the results of implemented experiment seeking to establish bio fertilizer's influence on the productivity of greenhouse tomatoes (variety Fado F1). Through a comparative economic analysis is determined the optimal bio fertilization using system of indicators for this purpose. Optimal fertilization and its economic efficiency were assessed in strictly controlled factors, under which runs the experiment. The results of the economic assessment are valid only for the conditions under which experiment were performed. Through statistical analysis is determined the perfect combination of bio fertilizes that ensure the highest rate of productivity. The analysis is going further by measuring the highest economic effect of embedded system of bio fertilizers expressed by standard economic indicators like gross margin, gross profit and cost-effectiveness. The bio fertilizers used in the experiment has a positive impact on the productivity of greenhouse tomatoes variety Fado F1. The productivity of this type of fertilizers is higher to that achieved by the use of conventional mineral fertilizers.

31. НИКОЛОВ, Д., П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ. (2016) ОПРЕДЕЛЯНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИТЕ БЛАГА И АНТИБЛАГА В ЮЖЕН ЦЕНТРАЛЕН РАЙОН НА ПЛАНИРАНЕ В БЪЛГАРИЯ. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО. 2016, № 2-4, 66-72, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The main result of agriculture is the production of raw materials for the processing industry and food but it also forms public goods as a secondary effect. The most important public goods which are linked to agriculture are: agricultural landscapes, biodiversity, water availability and water quality, functionality of soil, climate change, air quality, resilience to flooding, fires and erosion vitality of territory, security food. The aim of the study is to identify the main public goods in the region and trends in their developments. The most important public goods/bads in the region are Climate change mitigation, Water Quality, Air Quality, Rural vitality. The public goods Landscape, Food Security, Pollination are increasing in the region. Air Quality, Water Quality, Water availability are stable. But most of the identified public goods Climate change mitigation, Soil Conservation and soil functionality, Rural vitality, Biodiversity, Resilience to Flooding, Resilience to Fire are under decline. Another main point from discussion on public goods is that the concept of public goods is not popular and almost all stakeholders are unaware of it.

32. НИКОЛОВ, Д. И. БОЕВСКИ, П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ. (2016) ОБЩЕСТВЕНИТЕ БЛАГА В БЪЛГАРИЯ, ОСИГУРЕНИ ОТ ЗЕМЕДЕЛИЕТО И ГОРСКОТО СТОПАНСТВО – СЪСТОЯНИЕ, ЗНАЧИМОСТ И ТЕНДЕНЦИИ НА РАЗВИТИЕ. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО. 2016, № 2-4,73-99, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The aim of the article is to outline public goods and bads from agriculture and forestry in the South Central Planning Region. There is a wide range of public bads and goods related to agriculture. Many of public goods are highly valued in the region. The most important are: agricultural landscape / landscape / topography, soil quality, farmland biodiversity, water quality, soil functionality, climate stability, as well as the sustainability of floods and fires. Public goods are used as a term in socio-political context : things which are ‘for the common good’. Development of the PG concept is a core in debates about future policy concerns maintenance of their availability and usage. We adopt the neoclassical economic approach in consideration of PG.

33. **БОРИСОВ**, П., Т. РАДЕВ, Б. ИВАНОВА. (2017) ПРИНОС НА СУБСИДИИТЕ КЪМ ДОХОДНОСТТА НА РАСТЕНИЕВЪДНИТЕ СТОПАНСТВА. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО. 2017, № 1 СТР. 11-17., ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The article examines the relationship between paid subsidies and achieved revenues in crop farms. Through regression analysis, we examine the correlation between subsidies as dependent variable and gross margin, net income and profitability of subsidies as results. We evaluate and determine the effect of subsidies and what is their impact on the profitability of

farms. The results of the regression analysis suggest that subsidies lead to the significant increase of farm income and improvement of the quality of agricultural products. Farmers increase the share of received subsidies in investments willing to follow the good practices in farming.

34. NIKOLOV, D., A. MIHNEA, T. RADEV, P. **BORISOV**, IV. BOEVSKI (2017). BENEFITS, OPPORTUNITIES, COSTS AND RISKS (BOCR) MODELS AND CONTINGENCY VALUATION FOR ESTIMATING THE PROVISION OF PUBLIC GOODS IN BULGARIAN AGRICULTURE: SOUTH CENTRAL PLANNING REGION. JOURNAL COMPETITIVENESS OF AGRO-FOOD AND ENVIRONMENTAL ECONOMY, 42-49, VOL 1/2017

PE3IOME:

This paper builds a multi-criterial model in the special template of the Benefits, Opportunities, Costs and Risks (BOCR) using Analytic Network Processes (ANP) technique having as alternatives three main public goods in Bulgarian agriculture: South Central Planning Region. The specific construction of the model allows it to further articulate on specific Bulgarian policy considerations derived from the European Union's Common Agricultural Policy (CAP) and to design policy recommendations so that one specific public good if wanted-is stimulated. Sensitivity analysis concluding the paper provides an insight over the derived relative importance of public goods on particular directives in the CAP. Also, all the methodology and particular surveys administrated in Bulgaria could be easily replicated in context countries and determine specific and effective policies mix to enforce, for example, significant improvements in the Public Goods (PG) provision in agriculture across EU countries as well as to determine more precise monetary values associated with these improves.

35. NIKOLOV, D., I. BOEVSKI, P. **BORISOV**, T. RADEV. ADVANTAGE AND CONSTRAINTS OF INNOVATIVE BUSINESS MODELS FOR FOOD SECURITY: CASE STUDY IN SMOLYAN DISTRICT, BULGARIA. ECONOMIE ŞI SOCIOLOGIE / ECONOMY AND SOCIOLOGY. № 3/ 2017

PE3IOME:

The market access has been often defined as a factor having the strongest impact on agricultural sector activity. Its importance is particularly critical for the small farms, which could not offer their production on the market through single and sporadic sales. They could overcome these weaknesses of their business through participation in cooperative marketing. This article goal is to establish the advantages and the constraints of cooperative business marketing model for food security in farms of Smolyan district, Bulgaria. Farmers expect some advantages from the participation in such cooperation form. Three are the main approved advantages: 1) better awareness of market requirements; 2) market access facilitation; 3) realization of higher profit from the activity. These advantages are expected as a result from the direct contact with the final consumers, without external mediators. The implementation of cooperative marketing has its challenges embarrassing its effective use. The main constraints are related to the efficiency of processes management and to the coordination of activities of different economic entities.

36. KOLAJ, D., R. KOLAJ, P. **BORISOV**, A. OSMANI, D. SKUNKA (2018). BEYOND THE METROPOLIS: FARMERS' EMPOWERING AS A CHALLENGE OF PERI-URBAN AREAS. EUROPEAN JOURNAL OF ECONOMICS AND MANAGEMENT SCIENCES. VOL 3/2018.

РЕЗИОМЕ:

Development of agriculture in peri-urban areas is complex issue, influenced by local, regional and global factors. These dynamics combined with new developmental factors, such as the new industries and fast-growing services markets in metropolitan areas have affected the depopulation of peri-urban areas. An econometric model has been used for measuring the impact of market access and state transfers and agricultural production on farmers' income in central region of Albania, in peri-urban area of Tirana. The conceptual and empirical evidence suggests that empowering farmers' authority as a contemporary producers in the metropolitan market may have effects in three directions by increasing their incomes, establishing a well-functioning market, food supply chain and consumers security and promoting new capacities in new developmental areas by revitalization of peri-urban areas.

37. KOLAJ, R., P. **BORISOV**, A. OSMANI, D. SKUNKA (2018). DEVELOPMENT OF AGRICULTURE IN PERI-URBAN AREAS – CHALLENGES AND PERSPECTIVES. KNOWLEDGE INTERNATIONAL JOURNAL. VOL. 26. P.1124-1134., ISSN 2683-0825

РЕЗИОМЕ:

The changes during past decades have transformed entire peripheral areas and their demography, converting former rural areas into new urban centers with perspective in Albania. However, in the new peri-urban areas farmers faced a number of problems. Literature justifies some key factors influencing increase of the agricultural production. The study objective is the estimation of possible links between factors, such are: financial potential, and physical capital, and market access and social capital and state transfers for increase of agri-production in peri-urban area of Tirana (Kamza and Paskuqan) in Albania. The assessment shows that market access, social capital and state transfers have a positive effect on production, while other variables do not have significance. The results identify the decline of the importance of farming in peri-urban areas and factors complexity, as well as promotion of a new role for policy practitioners.

38. РОДОПСКИ, В., П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ (2018). ВЛИЯНИЕ НА КОНЦЕНТРАЦИЯТА НА КАПИТАЛИ В МЛЕКОПРЕРАБОТВАТЕЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ ВЪРХУ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТТА ИМ. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, СОФИЯ, БР.3/2018 СТР. 56-66, ISSN 2534-9872

РЕЗИОМЕ:

Under high competitive market conditions, firms achieve sustainable competitive advantages by using different competitive factors. One of these factors is the efficiency of the finance management. Large manufacturing enterprises that concentrate significant capital investments have the opportunity to carry out a larger set of strategic financial activities that enable them to achieve a competitive advantage by using the financial factor. In these enterprises, large financial capital is used to build barriers to new competitors in the industry.

The purpose of this study is to determine the impact of the capital concentration on the milk processing competitiveness. The research is based on survey of the 55 milk-processing enterprises for the period covering 2012–2016. By statistical hypothesis we testing, the basic hypothesis explaining the dependency of the factors determining competitiveness. The conceptual thesis, which is verified for statistical reliability, is that the degree of concentration of capital in the dairy enterprise determines its competitiveness. The degree of concentration of capital in the milk processing is characterized by the sum of assets. The degree of competitiveness is determined with set of indicators which include – market share; profitability of assets and equity; return on investment. All these indicators are aggregated into a generalizing sum, which is called a competitiveness factor. The research shows that the factors of competitiveness in the milk processing sector are the amount of assets and equity. These two factors most significantly affect the competitiveness of enterprises. All other factors such as market share, net sales revenue and investment amount do not affect the level of competitiveness.

39. РОДОПСКИ, В., П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ (2018). СТРАТЕГИЧЕСКОТО УПРАВЛЕНИЕ НА ФИНАНСОВИТЕ ДЕЙНОСТИ, КАТО ФАКТОР НА КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ ПРИ МЛЕКОПРЕРАБОТВАТЕЛНИТЕ ПРЕДПРИЯТИЯ. СП. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО, СОФИЯ, БР.3/2018, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

In recent years, the market for milk and dairy products has been determined by strong competition due to the accumulated surpluses resulting from the impact of agrarian policy in the sector. Enhancing competitiveness requires a variety of business activities, a process that is further absorbing finance and complicating financial management. Diversification may be the key to lowering market risk, but on the other hand, it is a prerequisite for increasing financial risk. Looking for a balance between the two factors in the competitiveness equation requires the use of a strategic approach to financial management. The purpose of this study is to determine the impact of the strategic financial activity that the dairy plant performs on its competitiveness. The choice of method of analysis is determined by the type of signs presenting the studied phenomena. In our study, all phenomena are represented by variables located on weak scales for measurement, i.e. they are quality signs. This calls for the choice of the χ^2 (quadratic) method as a method of analyzing the links between the strategic financial activities and the indicators characterizing the individual business units. The results of the analysis indicate that the implementation of the strategic financial activities contributes to increasing the competitiveness of the dairy. A financial unit if it focuses its activities on improving the effectiveness of financial planning, on the consistency of the financial strategy with the vision for developing the business model of the enterprise, and ensuring that funding for the implementation of this strategy, will increase its competitiveness.

40. YANCHEVA, S., C. YANCHEVA, P. **BORISOV** (2018). CHANGES IN BULGARIAN AGRICULTURE AFTER 10 YEARS OF EU MEMBERSHIP. AGRICULTURAL SCIENCE, VOL. 10, ISSUE 23. 25-32

РЕЗЮМЕ:

The purpose of the article is to identify structural changes in the agricultural sector resulting from the application of the CAP. In the study is used an approach based on PEST-analysis as a tool for identifying changes in the environment in which agriculture is developing. The basic source of data for the analysis is the database collected by the Food and Agriculture Organization (FAO). The accession to the EU has made a positive impact on the development of Bulgarian agriculture. There is growth in the added gross value generated in the sector, labour productivity and investment. Data analysis shows a real boost of trade with agricultural goods. During the examined period the investment in the sector has grown four times. The share in the total investment in the economy of the country has grown from 2.6% to 8.9%. Investment costs are incurred for modernization of farms, for environmental protection, upgrading of equipment and for incorporating new technology, training, and acquisition of key competencies for farm management.

41. НИКОЛОВ, Д., И. БОЕВСКИ, П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ. АНАЛИЗ НА МЕХАНИЗМИТЕ ЗА ПОДКРЕПА НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР ПРИ СЪЗДАВАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ БЛАГА. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО. 2018, № 3, 22-30, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The agricultural sector supply public goods which are an integral part of the landscape. Improving the supply of public goods enhances the attractiveness of the region and requires a support approach that takes account of regional specificities. The regional approach is distinguished by the use and development of local assets, thus making the most of the potential of the implemented rural development policy to realize its objectives. On the other hand, there are differences between the different impact mechanisms, both in terms of their potential and their implementation. Providing support to local farmers makes the territory an attractive place to live and creates an incentive for the overall development of the local community. The purpose of this article is to determine the potential of the selected mechanisms for support to support agriculture in supply of public goods. The results of the study show very large differences in the potential of the investigated mechanisms. So it is impossible to balance the effects of their application in the context of territorial development. For this purpose, it is necessary to develop and test scenarios for development that are based on the potential of mechanisms to stimulate the supply of public goods and to achieve synergic effects at the regional level.

42. KOLAJ, R., A. OSMANI, P. **БОРИСОВ**, D. SKUNCA, A. JAUPI (2018). THE EFFECTS OF CLIMATE CHANGE IN THE DEVELOPMENT OF AGRICULTURE. ALBANIAN JOURNAL OF AGRICULTURAL SCIENCE – SPECIAL EDITION – PROCEEDINGS OF ICOALS, 2018.

РЕЗЮМЕ:

In recent years the development of agriculture in each country faces a number of challenges. The new problem is related to the impact of climate change. The presence of climate events has increased proportionally in each country, but the effects are disproportionately distributed between countries and agricultural activities. Due to intensity of changes in climate factors wind has damaged greenhouses, there were production losses from temperature fluctuations and agricultural infrastructures were damaged due to rainfalls and farmers'

producers in greenhouses in Albania have suffered increased costs and decreased income. Due to the climate changes farmers are frequently exposed to the extreme weather events, which cause significant income losses. The global climate changes are rising the cost of production and adversely affecting farmers' income. The study objective is to evaluate the factors affecting for incomes increase of the farmers' producers in greenhouses in the main area of the agricultural production in Albania, at Lushnja region. A regression model has been applied to achieve the objective, testing linkages of key factors-winds, temperatures and rainfall on the farmers' income. Results show that variables winds and the temperature significantly influenced the agricultural production cycle and consequently general costs and the farmers' income. Findings are of theoretical importance for the farmers' and operators, suggesting appropriate inputs and technologies that consider the importance of these specifics appealing for possible recommendations to the public agencies

43. НИКОЛОВ, Д., ИВ. БОЕВСКИ, П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ. (2019). ФОРМИРАНЕ НА ОБЩЕСТВЕНИ БЛАГА ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР В ОБЛАСТ СМОЛЯН. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 2019, БРОЙ 4, СТР. 64-76, ISSN 2534-9872

РЕЗЮМЕ:

The production of goods for the market may include aspects of public goods, for example when the production of certain agricultural products or landscapes created by farms are part of a local identity. A kind of public good is the local culture that is often associated with farming. The aim of the study is to assess the provision of agriculture to the formation of public goods and the factors to optimize this process. The finding of the research is that the agricultural sector in Smolyan region is actively involved in the provision of public goods, which are highly appreciated by the local farmers. An important part of the process of provisioning public goods is their proper combination with market goods, which will contribute to gain a competitive advantage of the region. Farmers expect support from public institutions to explore these competitive advantages. In this way, supporting the development of business that has the character of private interest will also maintain the public goods in the region.

44. REZEAR, K., P. BORISOV, T. RADEV, A. OSMANI (2019). FUNCTIONAL URBAN MAKREKTS AND PERI-URBAN AGRICULTURE: A PHOTOGRAPHIC PRESENTATION. NEW KNOWLEDGE JOURNAL OF SCIENCE, VOL.8 (4), 2019. 34-40.

РЕЗЮМЕ:

Farmers in peri-urban areas despite the closeness to the city markets and important urban centers, paradoxically find it difficult to sell their agricultural products. Functioning of markets in urban areas is related with agricultural supply, affecting to the increase of income and potentially of social capital of farmers in peri-urban areas. Social capital and farmers' incomes can affect the functioning of markets in urban areas. The literature supports the influence between the functioning of markets and factors such as social capital and farmers' incomes. This study's objective is the potential impact testing of possible influence between social capital and income of farmers in the first largest peri-urban area in central Albania near

Tirana (Kamza, Paskuqan) to the functioning of markets in capital city of Tirana. The results of the statistical model used suggest that while social capital has no impact, farmers' income has a significant impact to the functioning of the market. Incentives for contemporary market innovations and production standards would have a two-fold effect: for the consumer protection and for increase of competitive advantages of peri-urban agricultural products and it fits with the integration process

45. REZEAR, K., P. **BORISOV**, T. RADEV, A. OSMANI (2019). SOCIAL AND CLIMATE CHANGES IN AGRICULTURE: CHALLENGES AS OPPORTUNITIES FOR ADAPTATION. NEW KNOWLEDGE JOURNAL OF SCIENCE, VOL.8 (4), 2019. 41-47. ISSN 2367-4598

PE3IOME:

The nature of social and climate change problems has expanded and negative externalities have increased everywhere, raising concerns about the trend of production. The high age of the farmers and the effects of flood damage, the wind damage and temperature damage are everywhere present in agricultural activities and may have additional effects to the trend of agricultural production. The literature supports the impact of several such factors as the age, the flood damage, the wind damage and temperature damage to the trend of production. The study's objective is to test the potential impact between social and climate changing factors to the trend of agricultural production, illustrating with the case of farmers apple producer in north-eastern Albania (region of Dibra). The results of the statistical models used suggest that the age, the flood damage, the wind damage and temperature damage affects to the trend of production and also reveals interactions between them. Policymakers should focus, through incentives for farm adaptation with new technologies and must work on its modernization aiming increase of investments that provides sustainability and long-term returns.

46. NIKOLOV, D., P. **BORISOV**, T. RADEV, IV. BOEVSKI (2020). FORMATION OF PUBLIC GOODS BY AGRICULTURE IN SMOLYAN DISTRICT, BULGARIA. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.1, 2020, 4-12, ISSN 2683-0825

PE3IOME:

The production of goods for the market may include aspects of public goods, for example when the production of certain agricultural products or landscapes created by farms are part of a local identity. A kind of public good is the local culture that is often associated with farming. The aim of the study is to assess the provision of agriculture to the formation of public goods and the factors to optimize this process. The finding of the research is that the agricultural sector in Smolyan region is actively involved in the provision of public goods, which are highly appreciated by the local farmers. An important part of the process of provisioning public goods is their proper combination with market goods, which will contribute to gain a competitive advantage of the region. Farmers expect support from public institutions to explore these competitive advantages. In this way, supporting the development of business that has the character of private interest will also maintain the public goods in the region.

47. NIKOLOV, D., IV. BOEVSKI, P. **BORISOV**, T. RADEV. (2020). OPPORTUNITIES FOR JOINT BIO-BASED MARKETING OF FARMERS FROM THE REGION OF SMOLYAN. BULGARIAN JOURNAL OF AGRICULTURAL ECONOMICS AND MANAGEMENT, VOL.1/2020, 70-77, ISSN 2534-9872

PE3IOME:

Access to profitable markets is perhaps the single most influential factor in determining the viability of the agricultural sector. It is a crucial factor for small farms which have historically had limited access to viable and profitable markets, usually marketing their products right out of the field through peddling and individual sales. These weaknesses of business can be overcome through participation in cooperative marketing. The aim of the article is to determine benefits and constraints of cooperative marketing in farms from Smolyan district. Farmers can achieve three types of benefits from participation in cooperative marketing: 1) better market information; 2) access to profitable market; 3) higher profit. These benefits are considered as results of direct contact with consumers. There will not be used external intermediaries. Some constraints restrain farmers to participate in forms of cooperative marketing. Farmers have doubts about management of the process and coordination between independent farmers.

48. **BORISOV**, P., F. QERIMI, A. BEHLULI. (2020) DIAGNOSTICS OF MARKETING CONCEPTS OF COMMERCIAL BANKS IN PROVIDING LOANS TO AGRICULTURAL SECTOR OF KOSOVO. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.1, 2020, 32-48, ISSN 2683-0825

PE3IOME:

The purpose of this study is to analyze the key factors in marketing concepts applied by commercial banks in servicing its market segment "Loans and leasing for agribusiness" in Kosovo. Through analysis aims at identifying the critical factors that banks incorporated within the selected marketing concept and how these factors influence the market presence of commercial banks in the research market segment. The research involves 10 leading commercial banks in the banking sector of Kosovo. In these economic structures are analyzed the following success factors for marketing concept: systematic application of marketing activities within the selected marketing concept; leadership in implementing the marketing concept; budgeting marketing concept. The main methods of collecting information necessary for the purposes of the questionnaire survey method and in-depth interview. Another important source of information audit reports of commercial banks. The commercial banks need to invest more in online advertising and the creation of products that successfully compete looming "threat" from new players. This means investing in the creation of the marketing information systems, the construction of "big data" sets and using innovative Internet solutions to create and implement marketing concepts offering products at minimal cost to the customer.

49. **BORISOV**, P., D. NIKOLOV, T. RADEV, IV. BOEVSKI (2020). ANALYSIS OF MECHANISMS TO SUPPORT THE AGRICULTURAL SECTOR IN THE CREATION OF PUBLIC GOODS. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.1, 2020, 65-72, ISSN 2683-0825

PE3IOME:

The agricultural sector creates public goods that are an integral part of the image of each region. Improving the supply of public goods increases the attractiveness of the region and requires a approach for support, taking into account regional specificities. The regional approach is distinguished by the fact that use and develop local resources, and thus be utilized to the fullest extent the capabilities of the policy on rural development to realize their goals. On the other hand between the mechanisms of influence, there are differences in terms of their potential and in their implementation. Support for local farmers improve the attractiveness of the area as a place to live and creates an incentive for the overall development of the local society. The purpose of this article is to establish the potential of the selected mechanisms to support the agricultural sector in the creation of public goods. The survey results show very large differences in the potential of the studied mechanisms. This determines the inability to balance the effects of their implementation in the context of territorial development. For this purpose it is necessary to develop and test scenarios, which are based on potential mechanisms for stimulating the creation of public goods and to achieve synergistic effects at regional level.

- 50. BORISOV, P., A. BEHLULI (2020). STRATEGIC ORIENTATION OF BUSINESS ORGANIZATION – STEP BY STEP. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.2, 2020, 5-20, ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

Every business strategy exists to achieve certain objective. The global objective of business enterprises is to make new consumers or to create new values for costumers (Drucker). For this purpose, every organization should choose own unique strategic orientation, to formulate a global strategy and to follow it. The mission of business organization is a global objective which has to be accomplished in purpose to succeed in certain business conditions (Radev, Borisov, 2009). The mission gives answers of the following questions: Who we are? What we want to do? What is our role in community? The mission has several components – competitive advantage, vision how to use this advantage and massage to costumers. The competitive advantage of organization is something – a feature which helps costumers to recognize the organization among others. The meaning of competitive advantage is more sophisticated. The competitive advantage is dominated by certain business conditions. That means an adequate potential of knowledge, recourses, capabilities, experience and motivation to use them in certain business conditions which give a unique chance to dominate the market. In contextual meaning of mission the business organization has to define her competitive advantage, how she is going to use it and what business ethics will be followed in purpose the give a new value for all potential costumers.

- 51. BORISOV, P., H. GARABEDIAN (2020). THE IMPACT OF THE PRODUCT STRATEGY ON THE MARKET SHARE. THE CASE OF BULGARIAN WINERIES. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.2, 2020, 42-50, ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

Product strategy is one of the main factors determining market share. Two variables are important in the planning of the product strategy of the winery – one is the level of specialization

(diversification) of production and the second is the scale of production. This raises the question of what is an appropriate product strategy to be followed and how it will affect the market power and efficiency of the management of wineries. The purpose of this study is to analyze and assess the impact of product strategy on market share and to measure how market share influences the efficiency of the wineries in Bulgaria. The first stage of the methodological approach is to identify the relevance between applied product strategy and achieved market share of the winery. The second stage is to be evaluated the relevance between achieved market share and the level of efficiency of management of wineries. The statistical evidence proves that product strategy can influence market share and efficiency of management.

52. BORISOV P., T. RADEV (2020). A OF THE ECONOMIC PERFORMANCE OF BULGARIAN WINERIES. ASSESSMENT BASED ON DUPONT ANALYSIS. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.2, 2020, 60-65, ISSN 2683-0825

PE3IOME:

The achievement and improvement of economic rent ability of enterprise is true measure of management efficiency. The return of sales and turnover of the assets of enterprise are the basic divers of economic rent ability. The purpose of current research is to be valuated and determined all factors which are drivers of economic rent ability of wineries from south Bulgaria. The DuPont approach is used for valuation of all drivers of economic rent ability. The results of research show that the return of sales is a key driver which determines economic rent ability of wineries.

53. BEHLULI, A., F. QERIMI, P. **BORISOV**, M. HAJDARI (2020). BUSINESS CHALLENGES IN IMPLEMENTING SOCIAL MEDIA MARKETING. CASE STUDY - COMPARISON BULGARIA AND KOSOVO. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.3.1, 5-24. ISSN 2683-0825

PE3IOME:

This paper seeks to examine the challenges facing businesses in implementing social media marketing, to show customers' perceptions, attitudes and perspectives on social media marketing and online shopping for both countries. The survey is based on primary data that include the results derived from questionnaires between Bulgaria and Kosovo conducted with clients and businesses, so to achieve the objectives and research questions we used the quantitative method. In total there are 120 customers respondents and there are 74 businesses respondents. Both countries have similarities and differences in terms of the challenges they face: businesses in both countries largely use social media to do marketing; the challenge for businesses in both countries is the lack of qualified staff on social media marketing, which then results in not segmenting the market according to demographics; customers of both countries with high income have a greater tendency to make online shopping than those with lower incomes; but there is a big difference between the two countries in the context of functioning in international markets, also a big difference between the two countries in the realization of online sales. The main limitations in the survey are: the number of samples included in the research and not categorization of products according to function but the treatment of online shopping in general. Based on the research conducted with clients, we conclude that in Bulgaria

and Kosovo clients use social media almost equally and the time they spend with social media is similarly distributed between the two countries. However, the tendency to make online purchases is not the same between the two countries, so there is a big difference between them. Customers in Bulgaria have a greater tendency to make online purchases compared to customers in Kosovo.

- 54. БОРИСОВ, П., Д. НИКОЛОВ, Т. РАДЕВ (2020). МЕТОДИЧЕСКИ ПОДХОД ЗА КАРТОГРАФИРАНЕ И ПРИВЛИЧАНЕ НА ЗАИНТЕРЕСОВАНИ СТРАНИ ПРИ ДИГИТАЛИЗАЦИЯТА НА ЗЕМЕДЕЛСКИЯ СЕКТОР. ИКОНОМИКА И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОТО СТОПАНСТВО 2020, 65, 25-32, ISSN 2534-9872**

РЕЗЮМЕ:

The aim of this article is to propose a methodological approach for mapping and involving stakeholders in the process of digitalisation of the agricultural sector. Stakeholder analysis and mapping is a process of systematically collecting quality information to determine and verify the results of the digitalization management process in agriculture. This analysis considers the formulated decisions as a function of the interests and strengths of key stakeholders. Stakeholders are entities that have something to gain or lose as a result of a process, project, or policy. These entities form an organization – a group of common interests (goals) that are affected by the problem. These groups have the information, resources, and experience necessary to formulate and implement a strategy to influence an existing problem and may offer different alternatives. The proposed methodological approach will be used in the process of mapping and stakeholder involvement in the DIAGRO project – “Theoretical Models for Digital Agriculture Development”, funded by the Research Fund, contract № KP-06-H26/10 of 18.12.2018.

- 55. FIDANSKA, B., P. BORISOV, D. NIKOLV (2020). DEMAND OF DIGITAL SERVICES IN AGRICULTURE. BULGARIAN JOURNAL OF AGRICULTURAL ECONOMICS AND MANAGEMENT, VOL.65 -4/2020, 70-81, ISSN 2534-9872**

РЕЗЮМЕ:

The entry and use of digital services is becoming more and more an invariable process in front of the perspectives and development of the Agriculture sector.

This paper examines data for the state and use of digital agriculture market in demand side. The study presents readiness for using of digital services among the agricultural producers, the municipalities and suppliers. The paper presents results from the surveys carry out in the frame of the project “Theoretical models for digital agricultural development” – DIAGRO, financed by the National Fund for Scientific Research, Bulgaria.

Integrating digital technologies can increase the efficiency of agriculture. Many more actors can get involved in shared platforms and in virtual/cloud services. The research results show quite large differences both in the use of digital services among farmers in different regions in Bulgaria.

There is a lack of knowledge about the opportunities that digital services provide for sustainable rural development. As a result there are several recommendations which can stimulate and impose on the process of digitalisation in agriculture.

- 56. BORISOV, P. (2021). STRATEGIC ANALYSIS FOR IDENTIFYING THE SOURCES OF COMPETITIVE ADVANTAGES OF WINE COMPANIES IN BULGARIA. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.1/2021, 5-23 ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

The aim of the article is to identify the sources of competitive advantages of wine enterprises through analysis of the business environment and to determine the factors that allow the sustainable development of competitiveness in the sector. The VRIO - analysis is used to identify the factors that are defined as sources of competitive advantages of wine enterprises. The factors are analyzed, the combination of which leads to the emergence of sustainable competitive advantages in the company in terms of - value, uniqueness and ability to imitate the main competitors. The application of the "chi-square analysis" method seeks to assess the interaction of the factors determining the sustainability of the competitive advantages of wine enterprises. Sustainability drivers are companies' access to finance, innovation and marketing. They have been studied 155 wine enterprises from all wine-growing regions of Bulgaria. The total amount of assets owned by them is BGN 904.5 million. In the group of enterprises, 97% own vineyards, which are of productive age.

- 57. KOLAJ, R., P. BORISOV, M. OSMANI, E. ARABSKA, T. RADEV (2021) FOOD MARKETS OF CONVENTIONAL PRODUCTS: A CHARACTERIZATION OF FACTORS INFLUENCING FOOD CHOICE. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.2/2021, 5 -10, ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

The developments of the last 3 years have had consequences for the economy and markets in Europe. Climate change, growth slowdown and the impact of the Covid-19 pandemics have been some of the main factors for the increase of basic prices and with consequences in the distribution- consumption networks in the functioning of the conventional food markets and food choice in Albania. These developments can affect in a variety of economic, social, institutional, psychological factors, by causing potential consequences to food choice. The research literature considers food choice as 'complex', 'dimensional', 'multifaced', 'situational' and authors support the impact of variables under review. The objective of the study is to test the potential impact of several variables, such as education, employment, income, experience — expressed by negative experiences, packing, trust in retailer, price preference and food safety to food choice of conventional agricultural products (vegetables), according to an observation in the retail-food-markets of the city of Tirana, Albania. The results of the statistical model used shows that education, employment, negative experience, packing and price preference, different from how they are hypothesized have no impact to food choice, while income, trust in retailer and food safety have a high (up to very high) impact on food choice. The findings are important to understand the multidimensional

nature of food choice, the most influential factors and their characterizations, suggesting adjustments that improve the functioning of conventional food markets.

- 58. BORISOV, P. (2021). ANALYSIS OF THE PROFITABILITY OF CROP FARMS UNDER THE CONDITIONS OF CAP IN BULGARIA. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.3/2021, 56-63 ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

The purpose of this article is to analyze the profitability of crop holdings under the CAP. When assessing the profitability of farms, the standard indicators are used - structure of production costs, amount and dynamics of sales revenue, amount of subsidies received, amount and dynamics of gross margin, net income and profitability of direct costs (Nikolov, Borisov and Radev , 2014). The use of these indicators uses a systematic approach, basic indicators characterizing the performance and ancillary indicators - generating information about the factors determining the results achieved by the farm (Borisov and Garabedian, 2020). The Agricultural Accounting Information System (FADN) of the Republic of Bulgaria is used as a source for gathering the necessary information for the calculation of the indicated indicators. The main purpose of the agricultural accounting information system is to collect information needed to determine the income of agricultural holdings, as well as for business analysis of the sector. The survey covers agricultural holdings with an economic size of more than € 2,000 until the reporting year 2016, and more than € 4,000 from the reporting year 2017 onwards.

- 59. BORISOV, P., D. MILADINOSKI (2022). COMPETITIVENESS OF AGRICULTURAL ENTERPRISES – THEORIES AND DETERMINANTS. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.1, 2022, 58-70, ISSN 2683-0825**

PE3IOME:

The purpose of the article is to determine the factors, main determinates shaping and influencing the level of competitiveness of agricultural enterprise. Competitiveness of the enterprise is the result of many factors, which have a complex influence on him. Competitiveness exist as a state of agricultural enterprise only in market conditions. Market is characterized by its three forces - demand, supply and competition. Depending on the manifestation and the dominance of these three forces, the market is defined as a monopoly with perfect competition or monopolistic competition. In this context, it appears that competition is an engine of development and a reason to explore, study and manage the competitiveness of the market players It has become clear that the competitiveness is a complicated and complex economic category. This determines the difficulty in determining the performance assessment. In the literature there is no uniform opinion on the number and composition of indicators to assess the competitiveness of enterprise. This stems mainly from differences in the opinions of the authors of the nature of the economic category "competitiveness". On the one hand there is a desire for maximum characterize the competitiveness of the company. This leads to excessive expansion in the number of proposed indicators to assess, which in turn hinders their practical use. On the other hand there is a desire

to develop a separate indicator, which easily and quickly measures the aggregate competitiveness of the company.

60. KOLAJ, R., P. **BORISOV**, M. OSMANI, E. ARABSKA (2022). CHALLENGES OF MARKETS DURING THE POST-PANDEMIC IN ALBANIA: A PHILOSOPHICAL OBSERVATION ON FOOD CONSUMPTION THROUGH THE THEORY OF PLANNED BEHAVIOR. JOURNAL OF BIO-BASED MARKETING, VOL.2, 2022, 5-12. ISSN 2683-0825

РЕЗЮМЕ:

The food markets in the post-pandemic period across Europe have been characterized by slowdown growth, declining income, and rising energy prices. In Albania, these developments have created social distortions, raising the poverty line and concerns about the impact of socio-economic factors to food consumption. The food consumption is an interdisciplinary scientific subject and the influence of key socio-economic factors beyond a standard-simplistic-approach can be analyzed also in the level of causes and social consequences through the theory of planned behaviour (TPB). The study objective is a measurement of the influence of some variables such as age, religion, education level, gender, family members, family employees and income to meat consumption in the food markets of Tirana, Albania. The statistical model used shows that while the number of family members and consumer's religiousness (Muslim or Christian) does not affect to meat consumption, age, education levels gender, family employees and family income affect significantly. The findings provide a multidisciplinary observation to food consumption problem, calling for attention to poverty.

61. ИВАНОВ Б., Т. РАДЕВ Д. ВАЧЕВСКА, П. **БОРИСОВ**. УСТОЙЧИВОСТ В ЗЕМЕДЕЛИЕТО, ИЗД. АВАНГАРД ПРИМА, СОФИЯ, 2009, С. 299.

РЕЗЮМЕ:

Сред многото предимства на настоящия труд „Устойчивост в земеделието” бихме желали да открием неговата тематика и използвания аналитичен метод. Актуално и релевантно е първото и адекватно второто. Устойчивостта и устойчивото развитие получиха особено голяма популярност по целия свят през последните десетилетия. Те отразяват императивната необходимост от нов глобален подход към функционирането на човешкото общество. Човешката дейност е изключително многообразна, като в същото време тя е взаимосвързана и зависи от състоянието и промените в други системи. В крайна сметка планетата Земя, като естествена основа за развитието на човечеството следва да се разглежда като единна система, т.е. човешката активност е елемент, подсистема от друга по-голяма система. В продължение на векове земеделието е било в основата на съществуването на човечеството. С нарастването на броя на населението и интензификацията на стопанската дейност въздействието на сектора върху околната среда нараства. Самото земеделие търпи влиянието на изменената среда. Въпросът за последиците и необходимите действие вследствие на това сложно и противоречиво взаимодействие е особено актуален в наши дни, когато климатичните промени променят естествените условия за стопанска дейност в земеделието.

Като резултат от гореизложеното от една страна и от фокусирането върху екологосъобразното земеделие, опазване и развитие на околната среда и подобряването на качеството на живот на човека от друга, на преден план излиза и придобива все по-голяма важност понятието устойчиво земеделие. Дори вече все по-често устойчивото земеделие се възприема като най-важният компонент на устойчивото развитие. Въпреки неговата световна популярност и значимост върху него в България се акцентира все още твърде малко, което е било и един допълнителен импулс за авторския колектив Божидар Иванов, Теодор Радев, Даниела Вачевска и Петър Борисов да представи своята публикация „Устойчивост в земеделието”, както на специализираната, така и на по-широката читателска аудитория.

- 62. БОРИСОВ, П., Т. РАДЕВ. ИНВЕСТИЦИОННИ НОРМАТИВИ В ЛОЗАРСТВОТО. ИЗДАТЕЛСТВО „БЕЛОПРИНТ”, ПАЗАРДЖИК, 2012, С. 120. /МОНОГРАФИЯ/ ISBN 978-954-684-451-4**

РЕЗЮМЕ:

Тази книга е предназначена за нуждите на всички предприемачи и мениджъри на лозаро-винарски изби, лозарски стопанства и комплекси, които имат желание да инвестират в лозя, както и държавни регулативни органи, регламентиращи дейността на отрасъла. Стремешът на авторите е да проектират и оценят всички инвестиционни параметри в лозарството, които могат да се използват като база за сравнение при вземане на инвестиционни решения в сектора. Анализирани и определена е ефективността на инвестициите в голям набор от сортове лозя, отглеждани при най-разпространените в практиката формировки и схеми на засаждане на лозята у нас. Използван е динамичен подход за оценка, отразяващ влиянието на фактора време върху инвестиционния процес с цел по-пълната оценка на инвестиционната атрактивност на всеки един сорт. Размерът на текущите и инвестиционните разходи в изложените инвестиционни оценки се установява по разчетно-конструктивен път. За тази цел са използвани технологични инструкции и карти, включващи нормативи, разработени от специалисти от Института по лозарство и винарство в гр. Плевен. Оценката на ефективността на инвестициите в различните сортове лозя е извършена, като се взема предвид размера на субсидиите, предназначени за развитие на лозарството у нас.

- 63. ИВАНОВ, Б., Т. РАДЕВ, П. БОРИСОВ, Д. ДИМИТРОВА, П. КИРОВСКИ. РАЗВИТИЕ И ОЦЕНКА НА УСТОЙЧИВОСТТА В ЛОЗАРО-ВИНАРСКИЯ СЕКТОР. ИЗДАТЕЛСТВО „АВАНГАРД ПРИМА”, СОФИЯ, 2012, С. 139. /МОНОГРАФИЯ/**

РЕЗЮМЕ:

Книгата „Развитие и оценка на устойчивостта в лозаро-винарския сектор” се издава по проект „Оценка на устойчивостта в лозаро-винарския сектор. Избор на добри практики – ASVIWI”, финансиран по конкурс „Млади учени” на фонд „Научни изследвания”. Проектът започна в края на 2008 г. с подписването на договор между МОМН – Фонд „Научни изследвания” и Института по аграрна икономика (ИАИ), София.

Изследователският колектив на ИАИ включва доц. д-р Божидар Иванов (Ръководител), гл. ас. д-р Теодор Радев, гл. ас. д-р Петър Борисов и ас. Даниела Вачевска.

Проектът има за цел да предложи работната рамка при оценяване на устойчивостта на българския лозаро-винарски сектор и да утвърди добри практики, които да бъдат използвани в производствените структури, с оглед на предстоящите реформи наложени от новите европейски и национални политики.

64. НИКОЛОВ, Д., М. ЧОПЕВА, Т. РАДЕВ, П. БОРИСОВ (2015). СЪСТОЯНИЕ И ПЕРСПЕКТИВИ ЗА РАЗВИТИЕ НА МАЛКИТЕ ЗЕМЕДЕЛСКИ СТОПАНСТВА. АВАНГАРД ПРИМА, 2015, С. 128.

РЕЗЮМЕ:

Характерна особеност на структурата на земеделските стопанства в България е двойствената ѝ същност. Тази същност се изразява в на- личието на голям брой дребни стопанства, обработващи малка част от използваната земеделска площ (ИЗП), и малък брой големи стопанства, обработващи значителна част от ИЗП. Малките стопанства имат важно значение от гледна точка на осигуряване на трудова заетост в селските райони и играят ролята на социален буфер в условията на икономическа криза. В тези стопанства значителна част от продукцията се използва за собствена консумация, което ограничава приходите от селскостопанската дейност, и възможностите за инвестиране и развитие. В изследването е дадена дефиниция относно размера на малките стопанства. Най-често препоръчвани критерии са: размер на използваната земеделска площ; икономически размер; степен на пазарна ориентация; степен на заетост на работната сила. В резултат на обобщения опит и на база резултатите, получени от последното преброяване на МЗС, дефиницията определя като малки земеделски стопанства тези, които имат размер до 4 000 евро стандартен производствен обем (СПО). Основната цел на проучването е да се извърши анализ на силните и слаби страни, възможностите и заплахите пред малките земеделски стопанства във връзка с предоставяните от Националната служба за съвети в земеделието комплексни съветнически услуги. Извършен е анализ на целевата група, с цел установяване на: потенциала на малките стопанства; възможностите и заплахите за тяхното развитие; основните потребности на малките земеделски стопанства; специфичните нужди, свързани с реструктурирането на селскостопански сектори с голям брой малки земеделски стопанства.

65. КОСТАДИНОВ, К., П. **БОРИСОВ**. БИОЛОГИЧНО ЗЕЛЕНЧУКОПРОИЗВОДСТВО. ТЕХНОЛОГИЯ И ПЛАНИРАНЕ. ИЗДАТЕЛСТВО „ВИДЕНОВ И СИН”, 2016, С. 234

РЕЗЮМЕ:

Зеленчукопроизводството е отрасъл, чиито продукти, заемат значителна част от продоволствието на страната. От една страна зеленчуците се използват като продукти за прясна консумация от населението, а от друга като суровина, необходима за производството на множество хранително-вкусови и медицински продукти. Това определя важното място на зеленчукопроизводството в националната икономика.

Този отрасъл е свързан с употребата на значителни количества торове и пестициди, което увеличава риска от замърсяване на почвата, подпочвените води и на произведената продукция с опасни за човешкото здраве вещества. Тези рискове могат да бъдат преодолени до голяма степен ако се възвърне балансът в природата. В най-голяма степен този баланс се постига чрез прилагане методите на биологичното производство в чист вид, което обаче е свързано с намаляване на добивите, трудности при механизацията и др.

За разлика от конвенционалните средства, методите за биологично производство на зеленчуци не са достатъчно известни и практикувани у нас. Липсва информация относно различните програми за торене по култури или производствени направления, включващи органични торове, подобрители на почвата и минерални продукти, които имат естествен произход и са получени чрез физически процеси. Често стои въпросът кои от тях са подходящи за съответната култура или производствено направление и трябва да се използват с предимство при разработването на научно-обосновани програми за хранене на отглежданите зеленчукови култури. Не е изяснен и въпросът за съвместното използване на органичните торове за почвено торене и листно подхранване. Главната цел на настоящата книга е да се отговори на нарастващите нужди на зеленчукопроизводителите от нови научно издържани технологични решения за биологичното отглеждане на някои от основните зеленчукови култури, които могат да се използват за оптимизиране на производството.

Книгата е предназначена да служи като учебно помагало по зеленчукопроизводство на студентите от Аграрен университет - Пловдив. Едновременно с това, включената в нея конкретна научно-приложна информация (примерна система за планиране на зеленчукопроизводството; технологични карти, включващи нормативи и др.) ще подпомогне производителите на био зеленчуци за получаване на по-високи добиви и по-качествена продукция.

66. BORISOV, P., T. RADEV (2019). LANDSCAPE MANAGEMENT AND RURAL DEVELOPMENT. ФАСТПРИНТ БУКС, ПЛОВДИВ. С. 126, ISBN 978-619-236-079-5, 204 СТР.

РЕЗИЮМЕ:

The role of landscape in supporting rural economy and the quality of life in rural areas has been increasingly recognised in the literature, hence the interest of policy makers in identifying and designing suitable policy instruments for enhancing the potential benefits that the maintenance and valorisation of landscapes may provide to the rural economy. In this context, this paper provides a qualitative analysis of the specific functions of landscape, and of the mechanisms through which targeted rural development instruments could generate positive leverage effects on rural economies. This paper is based on literature research, and is part of the analytical work developed to support the preparation of the post 2013 rural development policy.

Despite the existence of a wide range of literature on landscape economics and on the assessment of landscapes, and despite several efforts to give a value to landscapes, by means of different approaches and different valuation techniques, very few studies and theories are able to explain the link between landscapes and rural development. Moreover the site-specificities of landscapes would imply the need to apply such theories in a localized manner

since the characteristics of amenities and their effects can vary enormously from one territory to another.

The concepts of multifunctionality of landscape and of its multiple values represent the starting point of the analysis, to explain the potential generation of socio-economic benefits. The analysis of the different functions of landscapes and the recognition of their attributes and peculiarities is an essential condition for valuating the possible socio-economic benefits that landscapes may generate in rural areas. The interaction between the fundamental features of landscape, such as its historical, cultural, recreational, production, aesthetic, biodiversity and ecological functions, determines the multifunctional character of landscapes and generates their value as perceived by society. In turn, this potential of satisfying social expectations and needs can represent a valuable factor for generating economic benefits in rural areas.

As the economic value of landscape is difficult to be measured, the approach followed in this paper is to identify some concepts available in the economic literature and to apply them to the definition of landscape. The concepts of externalities, amenities and public goods are instrumental in this approach. Landscape functions and values (such as landscape attractiveness, aesthetics, etc) are typical examples of positive externalities having the potential to produce social welfare, if incorporated by economic actors (farmers or other stakeholders), in their decision making process.

Landscapes can also be referred to as amenities since they present two characteristics (or non-market qualities) which apply to them: they are site-specific, and consequently help differentiate locations, and they make a location a more attractive place to live and work, and consequently may boost local development. The European Landscape Convention definition specifically recognises landscapes as amenities in relation to their main identified features: the physical reality of space, the human intervention, the perception and the time. On this basis its economic value can be explored, applying the concept of public goods to it. Landscape in fact, with its use and non use values, has the character of "non-pure public good which may lead to economic benefits through market and non-market mechanisms. Both use and non-use values contribute to generate a societal demand for landscape.

Since the value of amenities is driven by human perception, the existence and the characteristics of the demand for amenities is determinant for assessing the values associated with landscapes by the different users. In this respect, different valuation techniques can be used to quantify people's preferences related to certain types of landscapes. On the other hand, the supply of amenities in a particular location is strictly linked to the specific features and elements of landscape of a given territory. Only when the level of the demand is matched by an equivalent level of provision (or supply) of landscapes, can potential benefits arise for the local economy.

To sum up, landscape is a non-commodity output produced as direct or indirect outcome of the activities operating in a particular area and it is valued by society for its functions (use and non use values, ecological, recreational, cultural etc). Due to this complex nature, it produces second-order effects that are captured by the stakeholders in rural areas (farmers or others), and that generate potential markets for new activities. Therefore, through the generation of these effects, landscape contributes to boosting the economy of rural areas and is an important driver for the whole regional economy.

- 67. БОРИСОВ, П И ДР. (2022) КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТ НА ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ СТОПАНСТВА В БЪЛГАРИЯ И МОДЕЛИ ЗА НЕЙНОТО ПОВИШАВАНЕ. МОНОГРАФИЯ, АВАНГАРД ПРИМА – СОФИЯ, 2021, 209С, ISBN 978-619-239-561-2**

РЕЗЮМЕ:

В монографията се съдържат резултати от проведено изследване на учени от ИАИ-София, АУ-Пловдив и Нов български университет – София в рамките на проект „Иновационни модели за повишаване на конкурентоспособността на земеделските стопанства в България“, финансиран от Фонд научни изследвания, по договор №ДН 15/11 от 18.12.2017.

- 68. БОРИСОВ, П., Т. РАДЕВ. БИЗНЕС ПЛАНИРАНЕ, ИЗД. „ЛЕТЕРА”, ПЛОВДИВ, 2009. С. 214.**

РЕЗЮМЕ:

Учебникът по бизнес планиране е предназначен за учащите от всички специалности, на частен професионален колеж „Омега” гр. Пловдив, в чиято програма е залегнала дисциплината „Бизнес планиране”. Той представлява кратък курс и запознава само с основните характеристики на бизнес планирането днес. Групирането на отделните теми е в седем глави. С така поставената структура авторите разглеждат и акцентират върху най-важните елементи на бизнес планирането в стратегически план. Акцентът се поставя върху разработването на бизнес стратегия на предприятието, изготвянето на основните фирмени планове – маркетингов план, производствен план и финансов план, и планирането на различните видове политики на бизнес предприятието. Представят се основните видове бизнес стратегии и се разглежда подробно всеки един елемент на бизнес плана. Изложени са основните методи за планиране на производството и организацията на ключовите дейности на бизнес предприятието като моделиране на бизнес дейностите, анализ на критичните точки на производство, АБС – анализ, матрица BCG, SWOT – анализ и пр. В края на краткия курс са поместени практически задачи и казуси заимствани от практиката, с цел упражняването на основните методи за планиране на бизнеса. Включването им в учебника има за цел да създаде и развие логическо и икономическо мислене на учащите в дисциплината „Бизнес планиране”.

Отделните глави на учебника са разработени от авторите, както следва:

д-р П. Борисов – увод, глави I, II, III, V, VI, казуси и задачи.

д-р Т. Радев – глави IV и VII.

- 69. БОРИСОВ, П., Т. РАДЕВ, В. ДИРИМАНОВА. (2014) РЪКОВОДСТВО ПО ОРГАНИЗАЦИЯ И УПРАВЛЕНИЕ НА СЕЛСКОСТОПАНСКОТО ПРОИЗВОДСТВО. АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО, ПЛОВДИВ, 2014, С. 132.**

РЕЗЮМЕ:

Настоящото ръководство по организация и управление на селскостопанското производство има за цел да даде методически указания за решаването на конкретни задачи, които са предмет на практическите занятия по дисциплината „Организация и управление на селскостопанското производство”. То включва тематичните единици съгласно учебната програма на дисциплината.

Предназначено е за студентите от всички факултети на Аграрния университет – Пловдив, но може да се ползва и от друга заинтересувана аудитория.

Авторите с благодарност ще приемат всички препоръки и бележки за подобряване на ръководството.

Отделните теми в ръководството са разработени от авторския колектив както следва:

тема 1, тема 2, тема 4, тема 7 от гл. ас. д-р Петър Борисов;

тема 5 и тема 9 от гл. ас. д-р Теодор Радев;

тема 8 от гл. ас. д-р Виолета Дириманова;

тема 3 и тема 6 са разработени съвместно от гл. ас. д-р Петър Борисов и гл. ас. д-р Теодор Радев.

- 70. БЕНЧЕВА, Н., П. БОРИСОВ. РЪКОВОДСТВО ЗА УПРАЖНЕНИЯ ПО ОСНОВИ НА СТОПАНСКОТО УПРАВЛЕНИЕ. АКАДЕМИЧНО ИЗДАТЕЛСТВО НА АГРАРНИЯ УНИВЕРСИТЕТ, ПЛОВДИВ, 2012, С. 200.**

РЕЗЮМЕ:

Днешният информационен век и динамичното развитие на икономическите процеси все повече налагат необходимостта от добре обучени, можещи и мислещи лидери. В условията на задълбоча-ваща се глобална конкуренция, постоянно изменяща се турбулентна среда и кризи професионалният подход към управлението се явява главен фактор за успеха на стопанската организация. Професионалната компетентност на мениджърите от различните йерархични нива се определя не само от задълбочените теоретични познания, но и от практическите умения, съответстващи на изискванията на съвременната бизнес практика.

Съвременната управленска практика поставя нови, по-високи изисквания към ръководителите, което предполага по-интензивен труд, умение да се цени времето, необходимост от комплексни организационни и психологически качества, внасяне на креативност и съзидателност в работата. В тази връзка особена актуалност придобиват качествените параметри в подготовката и обучението на мениджърите.

Следователно главната цел на практическото ръководство е да предостави на студентите знания и подпомогне усвояването на съвременните принципи, форми и методи на стопанско управление и практическото им приложение в реални управленски ситуации.

Разработените методични единици са в съответствие с учебния план на практическите занятия по дисциплината „Основни на управлението”.

- 71. НИКОЛОВ, Д., А. СТАНЧЕВ, П. БОРИСОВ, Т. РАДЕВ. (2012). АНАЛИЗ НА ПОДХОДЯЩИ ВИДОВЕ АЛТЕРНАТИВНО ЗЕМЕДЕЛИЕ ЗА ДОБРУДЖА В ПОМОЩ НА ЗЕМЕДЕЛЦИТЕ ОТ ТЕРИТОРИЯТА НА МИГ „ДОБРИЧКА”. С 72.**

РЕЗЮМЕ:

Развитието на съвременни системи на земеделие изисква непрекъснато адаптиране към условията на околната среда и настъпилите промени след присъединяването на страната към ЕС. В тези условия се наблюдават и някои негативни

тенденции в развитието на земеделското производство, които водят до намаляване на почвеното плодородие и засилват влиянието на стресовите фактори:

- Нарушени са земеустройването, сеитбооборотите, а с тях и основните биологични и фитосанитарни изисквания за редуване на културите;
- Нарушени са изискванията за формиране на видовата и сортовата структури, като някои култури заемат необосновано голям дял производствените площи, вследствие на което се разшири монокултурното отглеждане на основните зърнени култури. Това доведе до намаляване на добивите и нарастване на производствените разходи;
- Употребата на все по-големи количества пестициди, без да се отчитат праговете на вредност на патогените (болести, инсектициди, плевели и неприятели), доведе до влошаване на биологичната дейност в почвата и до активизиране на компенсационните процеси в развитието им;
- Прилагането на необосновани торови норми, едностранчиво азотно торене, пълното елиминиране на торовите средства от органичен произход доведе до осезателно влошаване на важни параметри на агрохимическия статус на почвите;
- Нарушена е диференцираната обработка на почвата поради липсата на сеитбообороти, вследствие на което се разширяват площите с вторично уплътняване и разпрашаване на почвата;
- Засилват се ерозионните процеси - водна, ветрова и иригационна ерозия. Активността на тези процеси се увеличи и от необоснованото уголемяване на обработваемите площи, които на места се оформят като обширни масиви от еднородни култури и извършването на несъобразени с релефа почвени обработки доведе до влошаване на водно-физичните качества на почвите и разширяване на повърхностно сезонно преовлажняване на все по-големи площи;
- Не на последно място след възстановяване на собствеността на земеделските земи голяма част от собствениците не успяха да организират земеделско производство поради липса на квалификация и умения за добра земеделска практика.

72. НИКОЛОВ, Д., П. БОРИСОВ, Т. РАДЕВ. (2013) АНАЛИЗ НА ВЪЗМОЖНОСТИТЕ ЗА ПРОИЗВОДСТВО НА БИОЛОГИЧНИ ПРОДУКТИ И АГРО-ЕКОЛОГИЯ ОТ ЗЕМЕДЕЛСКИТЕ ПРОИЗВОДИТЕЛИ НА ТЕРИТОРИЯТА НА ОБЩИНИТЕ ТЕРВЕЛ И КРУШАРИ С. 48

РЕЗЮМЕ:

Основна разлика между биоземеделството и конвенционалното земеделие е, че в биоземеделството почвеното плодородие се подобрява чрез управление на органичната материя. Използват се органични торове (оборски тор, компостиран растителни, животински и битови, остатъци, бактериални торове и др.). Освен като органично в отделните литературни източници за това производство се използват още и термините биологично и екологично. От около 30 години терминът "органично земеделие" е въведен на международно ниво чрез основните стандарти за органична продукция, формулирани от Международната федерация по органично земеделие (IFOAM). Те са основа за разработването на стандарти, използвани от различните организации, сертифициращи този вид земеделска продукция в много страни. Терминът "органично

земеделие" се е наложил в английско говорещия свят, като метод, при който се спазват екологични принципи на производство. В много други страни поради спецификата на националния език се използва терминът "екологично" земеделие (Германия, Швеция, Дания, Норвегия), като консуматорите в тези страни разпознават органичната продукция под това название. Други страни използват термина "биологично земеделие" (Швейцария, Австрия, Италия, Франция). На базата на тези традиции Европейската комисия включва в наредба 2092/91 и трите термина (органично, екологично, биологично), включително съкращенията, като "био" или "еко" в официалните европейски езици.

73. ТРИНГОВСКА И., Д. КОСТОВА, Ц. ДИНЧЕВА, Г. ПАСЕВ, С. МАШЕВА, В. ЯНКОВА, М. МИХОВ, Д. МАРКОВА, П. ПАСКАЛЕВ, П. **БОРИСОВ**, Т. РАДЕВ. (2014). ТЕХНОЛОГИЯ ЗА БИОЛОГИЧНО ПРОИЗВОДСТВО НА РАЗСАД ДОМАТИ И КРАСТАВИЦИ. ПЛОВДИВ, С. 40.

РЕЗЮМЕ:

В книгата се дават основните насоки за производство на разсад домати и краставици в контейнери със субстрат, съдържащ вермикомпост. Технологията е изготвена съгласно изискванията на Регламент (ЕД) № 834/2007 и е подходяща за биологично производство, но след съгласуване със сертифициращите органи.

Изтогвил:.....
/доц. дн Петър Борисов/